

การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการ
และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยเหล็ก
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' PERCEPTION ON IMPLEMENTATION OF KEE-LEK
SUB-DISTRICT AGRICULTURAL TECHNOLOGY SERVICES
AND TRANSFER CENTER, MAE TAENG DISTRICT,
CHIANGMAI

สุพิชญ์ อรมัตถ์จากุล

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง

การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการ
และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขี้เหล็ก
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' PERCEPTION ON IMPLEMENTATION OF KEE-LEK
SUB-DISTRICT AGRICULTURAL TECHNOLOGY SERVICES
AND TRANSFER CENTER, MAE TAENG DISTRICT,
CHIANGMAI

โดย

สุพิษณีย์ อรัมลัจจากุล

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.วิรัชศักดิ์ ประกติ)

วันที่ ๙ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 8 เดือน ๑๐ พ.ศ. ๖๐

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์กิตติพงษ์ โตธิรกุล)

วันที่ 8 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๐

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 8 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๖๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานคณะกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 14 เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๐

ชื่อเรื่อง	การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสุพิชฌาย์ อรัมย์จางกุล
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจี้เหล็ก 2) เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจี้เหล็ก รวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผ่านการทดสอบแล้วจากตัวอย่างสุ่ม 94 คน ซึ่งมาจาก 11 หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลจี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

ผลวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายจำนวน 70 คน เพศหญิง 24 คน มีอายุเฉลี่ย 50.15 ปีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.59 ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ยอยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะและผ่านประสบการณ์ชีวิตมาพอสมควร และส่วนมากได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน รายได้รวมเฉลี่ย 73,608.40 บาทต่อปี ใช้เงินออมในครอบครัวสนับสนุนการทำการเกษตรร้อยละ 51.09 มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 7.47 ไร่ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 61.84 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคาเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

ผลการศึกษาการด้านการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจี้เหล็กพบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ ใน 1) ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ และ 3) ด้านวิทยากรเกษตร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออกพบปะกับเกษตรกรบางกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้และการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการให้คำแนะนำ การวางแผนโครงการ

ต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนในการนำเสนอ ร่วมหาแนวทาง วางแผนการ โครงการ ส่วนการ
ดำเนินกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่รับรู้ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ และ 2) คณะกรรมการเพื่อ
บริหารงานศูนย์ฯ เนื่องจากเกษตรกรบางคนยังไม่รับรู้กิจกรรมเกี่ยวกับศูนย์ฯ และไม่คอยให้
ความสำคัญในการเข้าประชุมกลุ่มหรือหมู่บ้านจึงทำให้ไม่ทราบการปฏิบัติกิจกรรมภายในศูนย์ฯ ที่
กำหนดขึ้นรวมไปถึงขาดการติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการรับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ทำให้
เกษตรกรให้ความร่วมมือน้อยจึงไม่ทราบว่าใครบ้างที่เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ที่
ปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระจึงไม่สามารถจะขอรับคำแนะนำ
ปรึกษาทางด้านการเกษตรได้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนะให้ประชาสัมพันธุ์ให้ทั่วถึงในด้านการกิจกรรมของ
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และวิทยุชุมชน
เพื่อให้เกษตรกรที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม ฐาน และแปลงสาธิต
เพื่อนำความรู้จากการฝึกอบรมไปเป็นแนวทางในการการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร ทั้งในด้านภัย
ศัตรูพืช สัตว์ ประมง และเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกัน
ผลิต และร่วมกันจำหน่ายสินค้าชุมชน และศูนย์ฯ ควรมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำศูนย์ฯ เพื่อคอยให้
คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

Title Farmers' Perception on Implementation of Kee-Lek
Sub-District Agricultural Technology Services and Transfer
Center, Mae Taeng District, Chiangmai

Author Miss Supitchar Aramsajjakul

Degree Master of Science in Agricultural Extension

Advisory Committee Chairperson Dr. Weerasak Prokati

ABSTRACT

This research aimed to investigate farmers' perception on the implementation of Kee-Lek Sub-District Agricultural Technology Service and Transfer Center (ATSTC), Mae Taeng district, Chiangmai. The objectives were to find out: 1) personal and socio-economic characteristics of farmers; 2) farmers' perception on the implementation of Kee-Lek Sub-District ATSTC. Data were collected by using interview schedule from 94 randomly sampling farmers in 11 villages of Tambon Kee-lake, Mae Taeng district, Chiangmai, and analyzed by statistical package.

It was found that the respondents were 70 males and 24 females, with 50.15 years old on average ($SD = 9.587$). They finished a primary level of education, had an average number of 4 agricultural labours, with an average family income of 73,608.40 baht per year. They had an average land holding of 7.47 rai, and more than half of them (51.09 percent) used saving deposit for agricultural production. Most of the interviewees (61.84%) were members of village fund, and a little bit less of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Almost all respondents received farm information from broadcasting towers in the village.

In the case of farmers' perception on activity implementation of the ATSTC, it was found that the respondents perceived information on the ATSTC's activity implementation in the aspects of 1) supporting activities, 2) public relations, and 3) source persons. This was because some government officials continually met some groups of farmers to provide them knowledge and to encourage them to participate in presenting and project planning. However, the respondents did not perceive on the managerial administration of the ATSTC and its committee. This was because some farmers did not understand on the importance of group meeting or village

contact with government officials on up to date information. Besides, the ATSCT committee usually did their duties for a period then And then they must quit their duties so that and other group of complies would be responsible for this defies due to the ATSCT rules and regulations.

It was recommended that additional public relations on activities of the Tambol Agricultural Service and Technology Transfer Center through village broadcasting center should be done, and the Transfer Center should have someone to take care on consultation, recommendation, and public relations activities for the farmers.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี จากความอนุเคราะห์จาก ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ ประสานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ และอาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิกุล กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา ที่เป็นผู้ให้โอกาสในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูวางรากฐานการศึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา สำหรับกำลังใจที่อยู่เคียงข้างตลอดเวลาขอขอบพระคุณ พี่เจ ลูกอาเจียง พี่แจ๊ค น้องเจ๊บบ หลานอาเจ๊บบ หลานอาเจ๊บบ เพื่อนนักศึกษาที่ ๆ เจ้าหน้าที่ภาคส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกคน ที่มีส่วนสนับสนุนให้การศึกษาของผู้วิจัยบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สุดท้าย ขอขอบพระคุณ คุณนิคม ไชยวุฒิ เกษตรตำบลแม่แตง คุณบุญธรรม โพธิ์อ่อง สำนักงานปศุสัตว์อำเภอแม่แตง ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และคณะกรรมการศูนย์ฯทุกท่าน และบุคคลอื่นที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ในระหว่างเก็บข้อมูล ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สุพิชฌาย์ อรัมสังจากุล

ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตในการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ศูนย์และการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	
ประจำตำบล	7
ความหมาย	7
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	
ประจำตำบล	7
ขั้นตอนการดำเนินการจัดตั้งศูนย์	8
องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	
ประจำตำบล	9
การบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	10
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจังหวัดเชียงใหม่	12
การรับรู้	13
องค์ประกอบของการรับรู้	15
การรับรู้ของประชาชน	19
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชน	20
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม	21
ภาคสรุป	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	28
สถานที่ในการดำเนินการวิจัย	28
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
การทดสอบเครื่องมือ	31
การรวบรวมข้อมูล	32
วิเคราะห์ข้อมูล	32
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	33
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	34
ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	34
ลักษณะส่วนบุคคล	34
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	38
การรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี	
การเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	43
การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ	
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	44
การรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อ	
บริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ	
ตำบลชี้เหล็ก	46
การรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตร	
หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี	52
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	52
สรุปผลการวิจัย	56
อภิปรายผลการวิจัย	59
ข้อเสนอแนะ	61
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	61
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	64

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม

หน้า

65

ภาคผนวก

71

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์

72

ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย

81

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	30
2	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	37
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	41
4	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนิน กิจกรรมของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	45
5	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนิน กิจกรรมของคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	47
6	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้การจัดกิจกรรม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลชี้เหล็ก	50
7	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	50
8	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาท และหน้าที่ของวิทยากรเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอด เทคโนโลยีของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 องค์ประกอบของการรับรู้และเจตคติ	16
2 แบบจำลองขบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม	16

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลุ่มชนที่ยากจนที่สุดคือกลุ่มที่เรียกว่า “เกษตรกร” ทั้ง ๆ ที่บุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นกลุ่มผู้ผลิตอาหารเลี้ยงคนในชาติทั้งหมด รวมทั้งเพื่อส่งออกเป็นรายได้หลักของประเทศด้วย สภาพโดยทั่วไปของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ มีพื้นที่ถือครองเพื่อการทำกินขนาดเล็ก รายได้ต่ำ หนี้สินมาก และมีข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตการเกษตร (กังสดาล เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2531: 1)

การประกอบอาชีพเกษตรของเกษตรกรนั้นนอกจากต้องใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในการผลิตแล้วการยอมรับของเกษตรกรที่จะนำเอาวิธีการและเทคโนโลยีทางการเกษตรไปใช้ เช่น วิธีการเพาะปลูก บำรุงรักษา การใช้ปัจจัยในการผลิตและเครื่องมือใหม่ ๆ ยังเป็นปัญหาที่เกษตรกรยังคงใช้วิธีการผลิตที่ไม่เหมาะสมบางส่วนมาจากการขาดการยอมรับของเกษตรกร มิใช่เพราะขาดเทคโนโลยี การปฏิบัติของเกษตรกรมักได้รับอิทธิพลมาจากพื้นฐานความเชื่อถือ ระดับความสนใจ หรือสามารถที่จะเข้าใจและยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ การพัฒนางานด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมาขาดความต่อเนื่องและขาดความเชื่อมโยงในการบริหารและการจัดการ เช่น การสนับสนุนปัจจัยในการผลิตไปสู่เกษตรกรยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดลงพื้นที่ก็ดำเนินการไม่เป็นระบบไม่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกร การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรส่วนใหญ่มักจะพัฒนาขึ้นตามสถานีทดลองและห้องปฏิบัติการ ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคมแตกต่างจากเกษตรกรมากทำให้เกษตรกรไม่ค่อยจะยอมรับโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีฐานะยากจนเพราะใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ยังง่กว่าเดิม

ไพบุลย์ สุทธสุภา (2531: 1) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาการเกษตรให้เจริญก้าวหน้าขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เทคโนโลยีในการเกษตรแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากเกษตรกรไม่ยอมรับนวัตกรรม มีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรู้ทางเทคโนโลยีมากกว่าความรู้ทางด้านวัฒนธรรม สังคม และลักษณะทางจิตวิทยาของเกษตรกรทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร ส่วนสมภพ มานะรังสรรค์ (2538: 4) กล่าวว่า งานส่งเสริมการเกษตรนั้นมีลักษณะหลากหลายมาก เพราะเกษตรกรไทยเป็นเกษตรกรรายเล็กที่ทำการผลิตหลาย ๆ ชนิด ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมง ฯลฯ ซึ่งกิจการเหล่านี้กระจายตัวไปตามหลายหน่วยงานราชการ ซึ่งอยู่ต่างกระทรวงกัน และยังไม่มีระบบราชการที่ชัดเจนที่จะนำไปสู่การประสานงานร่วมมืออย่าง

มีเอกภาพการทำงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เกษตรกรต้องการอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่างานพัฒนาส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมานั้นจัดเป็นระบบบริหารราชการแบบศูนย์อำนาจจากส่วนกลางซึ่งบังคับบัญชาจากบนสู่ล่าง (top-down) เพราะถ้าหากระบบการบริหารราชการ มีลักษณะการกระจายอำนาจลงสู่ระดับล่างถึงตัวเกษตรกรมากที่สุดจะทำให้เกษตรกรมีส่วนในการรับรู้และตัดสินใจ โดยที่เกษตรกรอาจมีการจัดองค์การบริหารของตนเองขึ้นรองรับรวมทั้งทำหน้าที่ในการพัฒนาภาคเกษตรด้วย

การที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับและมีส่วนรับรู้ในการพัฒนาการเกษตร ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมการเกษตร ดังที่ท่านอง สิงคาลวณิช (ม.ป.ป.: 440) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร โดยการยึดตัวเกษตรกรเป็นเป้าหมายหลักในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ จะทำให้คำแนะนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้นเกษตรกรต้องยินยอมและมั่นใจ ย่อมจะทำให้เกิดความร่วมมือของเกษตรกรซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการผลิตการเกษตร

เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้คู่กับการพัฒนาให้เกษตรกรได้ใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนจึงมุ่งเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของรัฐ เกษตรกร องค์กรท้องถิ่น ในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นให้เกิดศูนย์กลางในการพัฒนางานด้านการเกษตร

ปัญหาการวิจัย

(Research Problem)

การพัฒนางานทางด้านการเกษตรในอดีต ขาดความต่อเนื่องและขาดความเชื่อมโยงบริหารและจัดการ เช่น การสนับสนุนปัจจัยการผลิตไปสู่เกษตรกร ยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ นอกจากนี้กิจกรรมและโครงการที่จัดลงพื้นที่ก็ดำเนินงานไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะแต่ละกรมก็จัดกิจกรรมและงบประมาณในส่วนที่รับผิดชอบลงในพื้นที่ ทำให้กิจกรรมพัฒนาเป็นเรื่อง ๆ แต่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ทั้งหมด นอกจากนี้ภายในกรมเดียวกัน ในแต่ละกอง ต่างก็จัดกิจกรรมลงในพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาแบบแยกส่วน ขาดการผสมผสานในกิจกรรม

ในระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมา กรมส่งเสริมฯ ใช้วิธีการฝึกอบรมและเยี่ยมชม (T&V System: Training and Visit System Approach) โดยมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการสัมผัส ติดต่อระหว่างนักส่งเสริมและเกษตรกร การเยี่ยมชมกลุ่มเกษตรกรต้องมีแผนเยี่ยมที่แน่นอนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำให้ง่ายต่อการควบคุม จุดเน้นทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีของเกษตรกร จะได้รับการปรับปรุงให้มีการเชื่อมประสานระหว่างการผลิตและการส่งเสริม แต่ระบบ T&V system มีข้อเสียของแนวทางที่ส่งผลต่อการพัฒนา คือ ในการติดต่อกับเกษตรกร บางครั้งพบว่าข่าวสารข้อมูลที่น่าไปถ่ายทอดไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เจ้าหน้าที่ภาคสนามเหนื่อยหน่ายไม่กระฉับกระเฉงการใช้ต้นทุนสูง เช่น การเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ภาคสนามจำนวนมาก หรือเกษตรกรไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ระบบการส่งเสริมการเกษตรเกิดความล้มเหลว (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2542)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีนโยบายให้จัดทำโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตชุมชนด้านการเกษตรขึ้น สำหรับมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการพัฒนางานด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เป็นระบบและทั่วถึง โดยการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางของพัฒนางานด้านการเกษตรภายใต้การปฏิบัติงานร่วมกันของเกษตรกรและทุกหน่วยงานในลักษณะบูรณาการ (integrated) เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีการเกษตร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชน พร้อมทั้งสร้างชุมชนเครือข่ายให้เกิดการเชื่อมโยงในการพัฒนาการเกษตร ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งและให้พึ่งตนเองอย่างยั่งยืนต่อไปได้

ในช่วงการดำเนินงานปีงบประมาณที่ผ่านมา พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดฯ อยู่ในช่วงเวลาสั้น ๆ ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินงานเกิดความผิดพลาด และพบว่าปัญหาทางเทคโนโลยีการเกษตรคือ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีบางแห่ง ยังไม่เป็นที่ต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีกระบวนการดำเนินงานและวิธีการพัฒนาแบบ “บนสู่ล่าง” (top-down) เพราะไม่คำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเท่าใดนัก ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ผ่านมา ซึ่งมีผลต่อแผนนโยบายที่น่าไปปฏิบัติทั้งของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและเกษตรกรเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและตั้งใจที่จะศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยต้องการทราบว่าการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บรรลุเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ การศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นคำตอบของความต้องการดังกล่าวได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Research)

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก
2. เพื่อศึกษาถึง การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

การวิจัยครั้งนี้ผลงานที่ได้ผู้วิจัยคาดว่าจะได้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ ในการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตในการวิจัย (Scope of the Research)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2548 เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ (Operational Definition of Terms)

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง ศูนย์กลางการประสานงานถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรในระดับตำบลสู่เกษตรกร ของตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การรับรู้ของเกษตรกร หมายถึง กระบวนการรับรู้ของเกษตรกรในลักษณะการดำเนินกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งอาจมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ ซึ่งสามารถวัดระดับการรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมได้ 2 ระดับ คือ รับรู้หรือทราบ 1 คะแนน ไม่รับรู้หรือไม่ทราบ 0 คะแนน

เกษตรกร หมายถึง ผู้มีอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักหรือผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรรองจากอาชีพอื่น ๆ ในพื้นที่ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร หมายถึง อายุ เพศ และระดับการศึกษา ในการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง รายได้ ที่ดินถือครองที่เป็นกรรมสิทธิ์ การรับข้อมูลข่าวสาร จำนวนบุคคลในครอบครัว ในการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงสุดเมื่อวันให้สัมภาษณ์

รายได้ หมายถึง จำนวนรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรและอาชีพเสริมซึ่งเป็นรายได้ตลอดปี 2548

ลักษณะพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนที่ดินทั้งหมดที่เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในการถือครอง

แรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนคนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ที่สามารถใช้แรงงานและปฏิบัติงานได้

การรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง วิธีการรับและจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การรับรู้และร่วมค้นหาปัญหา หมายถึง เกษตรกรวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่พบในการดำเนินกิจกรรม ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อตัดสินใจและวางแผนการดำเนินการของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

การรับรู้และร่วมดำเนินกิจกรรม หมายถึง การรับรู้และการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การหาทุน การช่วยด้านแรงงาน การปรึกษาหารือ การเข้ารับการอบรม การถ่ายทอดความรู้ การประชาสัมพันธ์และการเข้าร่วมประชุมของเกษตรกร

การดำเนินกิจกรรม หมายถึง การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรแก่เกษตรกร โดยศูนย์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ได้แก่

- การวางแผนกำหนดจุดสาธิตหรือจุดถ่ายทอด โดยวิธีวิทยากรเกษตรกรทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้
- การขยายผลแก่เกษตรกรทั่วไป โดยนำเกษตรกรไปศึกษาดูงาน
- เพิ่มทักษะของเกษตรกร โดยการฝึกอบรมตามกระบวนการเรียนรู้
- การให้การสนับสนุนด้านวิชาการที่เหมาะสม โดยนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีวิชาการทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยจัดทำโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว คำแนะนำเอกสาร วิชาการ วีดีโอ หอกระจายข่าว เป็นต้น

เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และความรู้สาขาอื่น ๆ ตลอดจนทั้งวิธีการและเครื่องมือมาปรับปรุงงานอาชีพในแต่ละสาขา เพื่อให้เกิดความสะดวก ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานอาชีพนั้น ๆ

จุดสาธิต หรือจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง จุดที่ได้รับการพัฒนาจากกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จหรือกิจกรรมที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของเกษตรกร

การติดตามประเมินผล หมายถึง เกษตรกรติดตามผลด้วยตนเองหรือร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเกษตรกรภายในกลุ่ม หรือศึกษาดูงานภายในกลุ่มระหว่างกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของกิจกรรมนั้น ๆ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การวิจัยครั้งนี้ได้ตรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบว่าการรับรู้ของเกษตรกรมีอะไรบ้าง ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งหมดนี้จาก ทฤษฎี หลักการ ผลการวิจัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัยโดยค้นคว้าจากตำรา รายงานการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยประกอบไปด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ศูนย์และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่
3. การรับรู้

ศูนย์และการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ความหมาย

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรสาขาต่าง ๆ ไปสู่เกษตรกรในท้องถิ่น อย่างเป็นระบบครบวงจร รวมทั้งการสนับสนุนการบริการเพื่อการผลิตทางการเกษตรให้เป็นไปในลักษณะเบ็ดเสร็จ เพื่อให้การบริการและถ่ายทอดความรู้ในด้านการเกษตรครบถ้วนทุกสาขาในลักษณะบูรณาการ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

เพื่อพัฒนาความพร้อมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแบบครบวงจร เพื่อให้

ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรและผู้สนใจด้านการเกษตร เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ของเกษตรกร และศักยภาพของชุมชน ในการวางแผนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการรวมกลุ่มด้านอาชีพอย่างเป็นรูปแบบ มีความเข้มแข็งและเป็นไปในลักษณะของการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการดำเนินการจัดตั้งศูนย์

แนวทางการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2542: 9-10) สำนักงานเกษตรจังหวัด จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชุมชี้แจงสมาชิก อบต. และองค์กรเกษตรกรในตำบลให้เข้าใจในหลักการของศูนย์
2. ตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ โดยให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว
3. คัดเลือกสถานที่ตั้งศูนย์และคัดเลือกหรือจัดตั้งจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิต
4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณ ในการดำเนินกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของตำบล เพื่อใช้ในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร
6. จัดทำแผนการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และแผนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์
7. จัดทำป้าย แผนที่ อุปกรณ์ ฯลฯ ประจำศูนย์
8. ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปได้รับรู้และมาใช้บริการ
9. อบรมวิทยากรเกษตร ให้มีความสามารถในการเป็นวิทยากรการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
10. ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยนำเกษตรกรในตำบล หรือเกษตรกรทั่วไปมาฝึกหัด และเรียนรู้

11. ขยายผลการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร โดยกำหนดวิธีการให้เกษตรกรที่เข้ามาได้รับความรู้นำไปขยายผล เช่น การให้บริการความรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนปัจจัยบางอย่างตามความจำเป็น

12. ติดตามประเมินผลและรายงาน

องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1. ที่ทำการศูนย์ จัดตั้งขึ้นเป็นเพียงศูนย์กลางของชุมชน มิใช่จัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ จึงใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชนปกติจะขอใช้สถานที่ของ อบต. เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นที่รวบรวม นำเสนอและบริการข้อมูล ตลอดจนใช้เป็นที่พักผ่อน จัดเวทีชาวบ้าน ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

2. คณะกรรมการบริหารศูนย์ ประกอบด้วยตัวแทนของชุมชน ตัวแทนกลุ่มจากสาขาอาชีพต่าง ๆ ตัวแทน อบต. และตัวแทนหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลทำหน้าที่เป็นเลขานุการ ความสำคัญของคณะกรรมการบริหารศูนย์ก็คือ การร่วมกับเกษตรกรในชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และบริหารจัดการทรัพยากรด้านการเกษตร งบประมาณและโครงการต่าง ๆ

3. แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล ซึ่งเกิดจากชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาให้ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าชุมชน และด้านการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมงและด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ทราบว่าการกิจกรรมหลักของตำบล คืออะไร จะปรับปรุงในส่วนไหน จะถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร และจะลงทุนทางธุรกิจชุมชนอย่างไร

4. จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร ทั้งด้านอาชีพ ประมง ปศุสัตว์ เกษตรผสมผสาน และอื่น ๆ โดยพิจารณาคัดเลือกจากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติของเกษตรกรในตำบล โดยมีวิทยากรเกษตรกร ซึ่งเป็นเจ้าของจุดสาธิตการเกษตรทำหน้าที่วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเป็นศูนย์กลางในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์ข้อมูลการเกษตรของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลการเกษตร ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม และอื่น ๆ

2. ศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
 - มีจุดสาริตในการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน
 - มีวิทยากรเกษตรกรเป็นผู้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร

ด้วยกัน

- มีส่วนราชการต่าง ๆ เข้าไปถ่ายทอดความรู้
3. ศูนย์บริการเกษตรกร
 - เกษตรกรขอรับการบริการจากรัฐผ่านศูนย์ฯ
 - ส่วนราชการมาให้บริการผ่านศูนย์ฯ
 4. เวทีชาวบ้านเพื่อการวางแผนพัฒนา
 - สร้างเวทีชาวบ้านให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาและหาศักยภาพของชุมชน
 - นำเสนอแผนขอรับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นส่วนราชการ ฯลฯ
 5. เวทีบูรณาการของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - บูรณาการ แผนงานโครงการในตำบล
 - ส่วนราชการต่าง ๆ มาปฏิบัติงานร่วมกันตามแผน

การบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

การบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้ดำเนินการโดยคณะทำงานโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรระดับตำบล คณะทำงานดังกล่าวประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ จำนวนไม่เกิน 15 คน โดยแบ่งเป็น ผู้แทนจาก อบต. 1 คน ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพ ไม่เกิน 2 คน ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน อาสาสมัครเกษตรกร 1 – 4 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์
 - 1.1 จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์
 - 1.2 จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณากิจกรรม / โครงการ การวางแผน การปฏิบัติงานและการติดตามผล
 - 1.3 กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาด้าน

การเกษตร

พื้นที่ 1.4 วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

1.5 ประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณ ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

1.6 บริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ถ้ามี)

1.7 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม

2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน

2.1 สำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ต้องการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สดท้ายสรุปผล จัดทำ และบริการข้อมูลดังกล่าวแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 จัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี

2.4 ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกงาน หรือการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของตำบล

2.5 กัดเลือก และพัฒนาจุดสาธิต และวิทยากรเกษตร

2.6 จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่นการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และทำแปลงสาธิต ตามความต้องการที่ค้นพบ

2.7 สนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน

2.8 สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกับผลิต และร่วมกันจำหน่ายสินค้า

ชุมชน

2.9 เตือนภัย ได้แก่การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนให้เฝ้าระวังภัยธรรมชาติ

2.10 แจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึงเหตุผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ประมง และเศรษฐกิจอื่น ๆ

2.11 รับรองรายงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ

2.12 ตรวจสอบผู้ประสบภัย การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น

3. ด้านประชาสัมพันธ์

3.1 สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายผู้แปรรูป เครือข่ายด้านการตลาด หรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

3.2 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนได้รับทราบ

3.3 เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ

ทั้งนี้ให้ปฏิบัติงานที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อย่างน้อย สัปดาห์ละ 2 วัน โดยกำหนดวันปฏิบัติงานและแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน (กำหนดวันปฏิบัติงาน ที่ศูนย์ฯเหมือนกันทั้งจังหวัด)

วิทยาการเกษตร ได้แก่ เกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี มีบทบาทหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล เป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่ขึ้นทุกตำบลที่มีพื้นที่การเกษตร ทั้งหมดรวม 190 ศูนย์ ทั้งนี้มี 2 ศูนย์ ที่เป็นศูนย์กลางนำร่อง ได้แก่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบึงกลาง อำเภอสันป่าตอง และในปี พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้จัดตั้งศูนย์นำร่องขึ้นเพิ่มอีก 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแม่สุณ อำเภอฝาง ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีการดำเนินงานของศูนย์นำร่องรวม 4 ศูนย์และศูนย์จัดตั้ง จำนวน 186 ศูนย์ และส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

พงษ์พันธ์ นันทขว้าง (2542: 1-5) ได้กล่าวว่าจังหวัดเชียงใหม่ได้กำหนดข้อมูลประจำ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย 8 ส่วนคือ

1. สารสำคัญของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
2. นำเสนอข้อมูลทั่วไปของตำบล ได้แก่ ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม
3. นำเสนอแผนที่การใช้ประโยชน์ในตำบล
4. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
5. นำเสนอแนวทางพัฒนาส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในตำบลนั้น ๆ
6. นำเสนอแผนที่และแผนผังจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี
7. นำเสนอเทคโนโลยี วิชาการเกษตรทุกสาขาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับตำบลนั้น ๆ
8. นำเสนอด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นไปตามขั้นตอนและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์ไว้ 12 ขั้นตอนได้แก่

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นจัดทำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. ขั้นการจัดทำจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหรือจุดสาธิต
4. การฝึกอบรมวิทยากรเกษตรกร
5. ขั้นการเข้าถึง
6. การบริหารงานศูนย์
7. การดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
8. การประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร
9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
10. การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยี
11. การขยายผลทั้งด้านความรู้ กิจกรรมดำเนินการให้กับเกษตรกรเป้าหมายอย่าง
- ต่อเนื่อง
12. การติดตามประเมินผล

การรับรู้

ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราประกอบด้วยสิ่งเร้าที่คงที่ โดยปกติสิ่งเร้าเหล่านี้จะเข้าสู่ประสาทสัมผัสของเราพร้อมกันหลายๆ อย่าง ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้สิ่งเร้าจะอยู่ในลักษณะที่เกี่ยวโยงกัน โดยเราจะได้รับรู้ในลักษณะที่เป็นแบบแผนไม่ว่าเวลาใดก็เวลาหนึ่ง ซึ่งนักจิตวิทยาเชื่อว่าเป็นการตอบสนองขั้นแรกสุดของเราต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสมองจะตีความสิ่งที่รู้สึกต่อไปอีกขั้นหนึ่งเป็นการรับรู้ (perception) ว่าสิ่งที่เห็น ได้ยิน หรือรู้สึกนั้นคืออะไร โดยปกติเรารับรู้โดยผ่านระบบรับสัมผัส หรือพฤติกรรมความรู้สึก (sensation) ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และกล้ามเนื้อ เป็นต้น

คำว่า การรับรู้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Perception หรือมาจาก Perceive โดยได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลาย ๆ อย่าง เช่น จำเนียร ช่วงโชติ (2529: 3-4) ได้ให้ความหมายว่า “..... การรับรู้คือการสัมผัสที่มีความหมายและเป็นการแปลความหมายแห่งการสัมผัสที่ได้ออกมาเป็นสิ่งที่มี

ความหมาย ...” ส่วนบุญสม วราเอกศิริ (2529: 155) ได้ให้ความหมายโดยสรุปว่า “การรับรู้เป็น สิ่งเบื้องต้นในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เพราะการรับรู้ทำให้บุคคลพัฒนา ทักษะคิด ความเชื่อและค่านิยม ซึ่งจะช่วยให้ทราบทิศทางของพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกโดย เปิดเผยได้ ... การรับรู้มีอิทธิพลต่อการตีความหมายการสร้าง ความเข้าใจใน ส่วนของผู้รับ ...” Haner (1967 ในบุญสม วราเอกศิริ, 2539: 155) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า “การรับรู้เป็น ขบวนการในการสร้างความหมายจากประสบการณ์ และ Hanneman (1975 ในบุญสม วราเอกศิริ, 2539: 155) ได้ให้ความหมายทำนองเดียวกันว่า การรับรู้ หมายถึง การสร้างความหมายจาก ประสบการณ์ โดยการถอดรหัสสิ่งกระตุ้นสิ่งแวดล้อมเพื่อการได้ข้อมูล”

จุมพล หนีพามาธิช (2532 ในพรทิพย์ อุดมศิลป์, 2526: 71-72) ได้ให้ความหมายว่า “การรับรู้เป็นขบวนการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าแล้วเกิดการตีความหมายและตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น และสมปราชญ์ ในเอกสารชุดเดียวกันก็ได้ให้ความหมายว่า “การรับรู้เป็นการที่บุคคลมองไปเห็น อะไรแล้วเลือกเก็บสิ่งนั้นเข้ามาในจิตสำนึกและเข้าใจความหมายด้วยตนเอง” ส่วน บุญธรรม เทศนา(2529: 61) ได้ให้ความหมายสั้นๆ ว่า “การรับรู้ เป็นการใช้ประสาทสัมผัสรวมกับประสบการณ์ แล้วได้ความหมาย”

สำหรับกระบวนการรับรู้ นั้น ไวรซ์ เจียมบรรจง (2522 ในบุญสม วราเอกศิริ, 2539: 155-156) ได้อธิบายโดยสรุปว่า “.... การรับรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดจากสิ่งที่เราได้สัมผัสกับ สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเราแล้วสร้างความรู้สึเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงขึ้นมาโดยผ่าน กระบวนการทำงานของระบบประสาทสัมผัส ประสบการณ์ในอดีตและสภาพการจูงใจของแต่ละ คนซึ่งแตกต่างกันออกไป กระบวนการเกิดการรับรู้ประกอบด้วย การเลือก (selection) การ รวบรวม (collection) และการตีความหมาย ...” ส่วนจำเนียร ช่างโชติ (2529: 3-4,70) ได้แบ่ง กระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย การสัมผัสหรืออาการสัมผัสชนิดและ ธรรมชาติของสิ่งเร้าที่มาเร้า การแปลความจากอาการสัมผัสและการใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ เดิมเพื่อแปลความหมายหรืออาจกล่าวสรุปว่า การรับรู้เกิดขึ้นตามลำดับดังนี้ (1) สิ่งเร้ากระทบอวัยวะ ของร่างกาย (2) กระแสประสาทสัมผัสจะวิ่งไปยังสมอง (3) แปลความหมายออกเป็นความเข้าใจ โดยอาศัยความจำ ประสบการณ์เดิม ความต้องการคุณค่า เจตคติและบุคลิกภาพของบุคคล

การวัดและการตรวจสอบการรับรู้ นั้น Baird (1977 ในบุญสม วราเอกศิริ, 2539: 137) ได้กล่าวว่า “การรับรู้ควรจะตรวจสอบกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ (1) โดยการตรวจสอบกับคน อื่น ๆ (consensus validation) เพื่อมติหรือความเห็นพ้องกับคนอื่น (2) การตรวจสอบกับประสาท รับรู้อื่นๆ (multisensory validation) เช่น มองเห็นด้วยตาแล้วยังสัมผัสด้วยมือหรือใช้หูฟังด้วย (3) โดยการเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์ใหม่กับเก่า (comparative validation) ว่าตรงกันหรือไม่”

ฉะนั้นในการวัดการรับรู้จึงใช้วิธีวัดความคิดเห็นของบุคคลหรือเกษตรกรที่มีต่อลักษณะของเทคโนโลยีที่แนะนำ

องค์ประกอบของการรับรู้

จากคำจำกัดความต่างๆ ของการรับรู้ที่กล่าวมาแล้วนั้นพอสรุปได้ว่า การรับรู้หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าแล้วตีความหมายด้วยความรู้สึกละเอียดของตนเองด้วยประสบการณ์เดิม แล้วแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น กระบวนการเกิดการรับรู้ขึ้นเมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า มีการเลือกและรวบรวมสิ่งเร้าแล้วตีความหมายโดยประสบการณ์เดิมแล้วเกิดความเข้าใจตัดสินใจที่จะยอมรับสิ่งเร้านั้นๆ ในโอกาสต่อไป

การเรียนรู้ การรับรู้ การสร้างความคิดรวบยอดและเจตคติมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด การรับรู้และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน ถ้าไม่มีการรับรู้การเรียนรู้ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะคนเราไม่มีประสบการณ์เดิมอยู่เลย การเรียนรู้มีขอบเขตกว้างขวางและสลับซับซ้อนมาก ซึ่งต้องเกี่ยวพันกับกระบวนการทางจิตใจและเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบความคิด ความคิดรวบยอด เจตคติและอื่นๆ อีกมากมาย การรับรู้ได้เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความคิดรวบยอดและเจตคติของคนเรา อันเป็นส่วนสำคัญยิ่งประการหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของคน (จำเนียร ช่วงโชติ, 2529: 11-17)

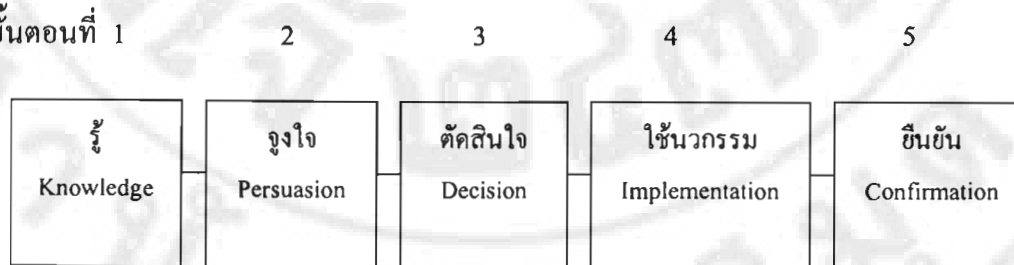
พฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนถูกควบคุมด้วยเจตคติ คำว่า เจตคติ คือ สภาพจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิด หรือความเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด พฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดต่อบุคคลหรือต่อกลุ่มบุคคล เช่น ความชอบ ความไม่ชอบ ความนิยม ความไม่นิยม ความศรัทธา ความไม่ศรัทธา ความหวังดี ความไม่หวังดี ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นการกระทำอันเกิดจากเจตคติ เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การรับรู้จากสิ่งเร้าภายนอกและการพิจารณาภายใน การเกิดอารมณ์ทำให้เกิดการประเมินค่าในใจ พฤติกรรมที่เป็นผลของการรับรู้และการเกิดอารมณ์ ฉะนั้นเจตคติจะต้องมีการรับรู้ การเกิดของอารมณ์อันเนื่องมาจากความต้องการ และแนวโน้มทางพฤติกรรมเกี่ยวพันกันอยู่ด้วยเสมอ (จำเนียร ช่วงโชติ, 2529: 15)

ดังนั้นเจตคติจึงเกิดควบคู่ไปกับการรับรู้หรือเกี่ยวพันกัน (intercorrelation) ซึ่งแสดงออกเป็นความคิดเห็น 3 ทาง คือ การรับรู้ทางด้านความรู้ความเข้าใจหรือการรู้จัก (cognitive component) และการรับรู้ทางด้านทักษะความชำนาญ หรือทางการปฏิบัติ (psychomotor skill of behavioral component) องค์ประกอบนี้คัดแปลงจาก ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 3-5) จากบุญธรรม เทศนา (2529: 48) และจากจำเนียร ช่วงโชติ (2529: 10-17) เพื่อให้มองเห็นภาพชัดเจนขึ้นจึงแสดงองค์ประกอบของการรับรู้ไว้ให้เห็นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการรับรู้และเจตคติ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการตัดสินใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้น Rogers (1983 ในวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2528: 52-53) ได้เสนอแบบจำลองของขบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (innovation-decision process) ไว้ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองขบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม

ขั้นรู้หรือความรู้ เป็นขั้นที่บุคคลจะรับทราบเกี่ยวกับนวัตกรรมแล้วมีความเข้าใจบางอย่างเกี่ยวกับหน้าที่การทำงานของนวัตกรรม

ขั้นจงใจ เป็นขั้นที่บุคคลจะมีการสร้างทัศนคติหรือเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อนวัตกรรมภายหลังการเรียนรู้แล้ว

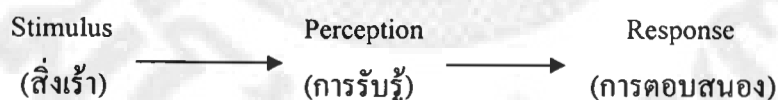
ขั้นตอนตัดสินใจ เป็นขั้นที่บุคคลจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม

ขั้นใช้นวัตกรรม เป็นขั้นที่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตัดสินใจใช้นวัตกรรม หรือปฏิบัติตามคำแนะนำ สำหรับขั้นตอนที่ 1-3 เป็นขบวนการทางสมอง แต่ในขั้นตอนที่ 4 เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เห็นชัด และอาจมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงคิดค้นนวัตกรรมใหม่ (re-invention) ภายหลังจากที่ใช้นวัตกรรมไปแล้วก็ได้

ขั้นยืนยัน เป็นขั้นที่บุคคลจะแสวงหาแรงเสริมเพื่อบำรุงการใช้นวัตกรรมต่อไปหรืออาจเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ อาจพบข้อมูลขัดแย้งกับนวัตกรรมก็ได้

การรับรู้เป็นขบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายที่สุด ถึงระดับที่ซับซ้อนที่สุดจนยากแก่การเข้าใจ นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายการรับรู้แตกต่างกันออกไป เช่น

1. การรับรู้ คือ การตีความหมายจากการรับสัมผัส (sensation) ในการรับรู้ นั้น เราไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยินหรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่เราต้องรับรู้ได้ว่าวัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้นั้นคืออะไร มีรูปร่างอย่างไร อยู่ทิศใด ไกลกว่าเรามากน้อยแค่ไหน เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในการรับสัมผัส
2. ในแง่พฤติกรรม การรับรู้เป็นขบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

การรับรู้หรือสัญชาตญาณ คือ การรู้ รู้จักสิ่งต่าง ๆ สภาพต่าง ๆ ภาวะต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้ามาทำปฏิกิริยา กับตัวเราเป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิดเป็นความรู้สึกซึ่งเฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้น ๆ (ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2539: 110)

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส (สุชา จันทร์เอม, 2522: 114)

กรณีการ ภูประเสริฐ (2527: 188-189) ได้ระบุถึงขั้นตอนของการรับรู้ ว่าสามารถเกิดขึ้นตามลำดับ ดังนี้คือ

1. สิ่งเร้ามากระทบ (เร้า) อวัยวะรับสัมผัสของอินทรีย์ ซึ่งอาจจะเป็นหู ตา จมูก ลิ้น กายสัมผัสได้

2. กระแสประสาทสัมผัสก็จะวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่สมอง

3. การแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยความจำความรู้เดิม (past knowledge) ประสบการณ์เดิม (past experiences) ในลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคนไม่เหมือนกันเล็กน้อยแค่ไหน ถ้าบุคคลใดมีความสามารถจำได้ดีไม่ลืมง่าย ในสิ่งที่เคยทำไปแล้วการเข้าใจของสิ่งเร้าใหม่ก็อาจจะทำให้บุคคลนั้นรับรู้ได้เร็วและชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความต้องการ ค่านิยม ทัศนคติ และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไป (กรรณิการ์ ภูประเสริฐ, 2527: 188-189)

ดังนั้น การรับรู้จึงเกี่ยวกับการทำงานของอวัยวะรับสัมผัส การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งอาจทำให้บุคคลแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันไปเนื่องจากการรับรู้ของคนเราขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น สิ่งแวดล้อมของสิ่งเร้า ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล และธรรมชาติของบุคคล (อนุก กริแสง, 2519: 81)

การรับรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีการสื่อความหมาย ผลที่เกิดจากการสื่อความหมายนั้นก็คือ การที่เราประเมินตีความเกี่ยวกับผู้คน ข่าวสารและเหตุการณ์นั้น ๆ จนเกิดเป็นความคิดความเข้าใจการรับรู้ของคนเราอาจแตกต่างกัน คนแต่ละคนจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ทั้ง ๆ ที่มีประสบการณ์อย่างเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่า มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลที่มาเกี่ยวข้องกับการรับรู้ ทั้งนี้เพราะคนเราจะมีมาเลือกที่จะรับรู้ตามความสนใจที่แตกต่างกันของแต่ละคน และเกณฑ์การประเมินลักษณะต่าง ๆ ของคนแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ในขณะที่คนหนึ่งถือว่า ลักษณะอย่างหนึ่งมีความสำคัญ แต่คนอื่นอาจถือว่าไม่สำคัญก็ได้ แม้แต่ในการอ้างถึงลักษณะอย่างหนึ่งมีความสำคัญ ด้วยคำพูดที่เหมือนกัน คนแต่ละคนก็ยังมิชอบเขตของความคิดความเข้าใจไม่ตรงกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เกณฑ์การประเมินและลักษณะการรับรู้ของคนเราจะต่างกันไปตามลักษณะความสนใจ ความรู้สึก ความต้องการ เจตคติ ค่านิยมและประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งเป็นผลให้เกิดการตัดสินใจ ประเมินและการเลือกรับรู้ ในทางที่แตกต่างกันได้มาก (สงวนศรี วิรัชชัย, 2527: 51)

การรับรู้ทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลในสังคมควรจะทำความเข้าใจและนำไปใช้อย่างถูกต้อง การรับรู้ทางสังคม จะดีหรือไม่นั้นก็เกิดจากวิธีการสื่อความหมายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ภาษาของสังคมนั้น ๆ การสื่อความหมายบางอย่างทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง แต่การสื่อความหมายบางอย่างก็ทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่ถูกต้อง บิดเบือนไปจากความจริงตลอดจนสามารถที่จะเข้าใจถึงแรงจูงใจทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคมและการสื่อความหมายว่าบุคคลมีแรงจูงใจทางสังคมเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคลนั่นเอง (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2527: 223)

การรับรู้ของประชาชน

การรับรู้เป็นขบวนการทางจิตวิทยา เป็นขบวนการที่มีความสำคัญมาก ทำให้ความรู้ความเข้าใจและอธิบายพฤติกรรมได้มากขึ้น ได้มีผู้ให้ทัศนะว่า การรับรู้มีบทบาทสำคัญมากสำหรับบุคคลในการแสดงพฤติกรรม เพราะว่าพฤติกรรมมีผลมาจากวิถีที่คนทั่วไปรับรู้ตัวเองและรับรู้โลกภายนอกรอบตัวทั้งหลายในเวลาใดเวลาหนึ่ง (บุญเดิม พันรอบ, 2528: 12) กระบวนการของการรับรู้ประกอบด้วย 3 ขั้นได้แก่

1. การเลือก (selection)
2. การรวบรวม (organize)
3. การแปลความ (interpretation)

นอกจากนี้การรับรู้ยังเป็นกระบวนการรวบรวมและแปลความหมายจากสิ่งกระตุ้นให้เป็นรูปแบบ

กลุ่มนักจิตวิทยา Gestale กล่าวว่า การรับรู้ของคนเรานั้นมีลักษณะเป็นการจัดระเบียบของการรับรู้ โดยที่จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ด้วยการจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ เป็นกลุ่มก้อนหรือเป็นส่วนรวม แทนที่จะรับรู้ปลีกย่อยของสิ่งต่าง ๆ เรากลับรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นส่วนรวมมากกว่า (สมัช จิตหมวด, 2524: 55) จิตวิทยาสกุลนี้ได้พัฒนาจากการศึกษาเรื่องการรับรู้ (perception) ของกลุ่มนักจิตวิทยาเยอรมันกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลสำคัญคือ Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Kohler และ Kurt Lewin (อบรม สันภิบาล, 2521: 96) และมนุษย์จะรับรู้ทุกสิ่งเป็นกลุ่มก้อนต่อเนื่องกันไป ทั้งนี้ก็ยังมีตัวแปรหลายชนิดที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้สามารถแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ คุณสมบัติภายในจิตใจของผู้รับรู้ เช่น การต้องการ การสนใจ และแรงขับ ส่วนคุณสมบัติของสิ่งเร้า ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้าขนาดของสิ่งเร้า การเคลื่อนไหวหรือการเกิดซ้ำ ๆ กันของสิ่งเร้า ทั้ง 2 ประเภท จะช่วยในการรับรู้ของเราทั้งสิ้น (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2538: 237)

มนุษย์สามารถที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกาย และการที่มนุษย์จะสามารถที่จะรับรู้หรือมีปฏิกิริยาตอบโต้สนองสิ่งภายนอกได้ดีหรือได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสิ่ง 2 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมา ประการที่สองขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสนใจของมนุษย์ในขณะนั้น นอกจากสิ่งสำคัญสองประการนี้แล้วการรับรู้ยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและลักษณะของสิ่งเร้าที่มาเร้าอีกด้วย (โสภา ชูพิกุลชัย, 2521: 129)

จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้ตรวจสอบมาข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า การรับรู้ของประชาชน หรือเกษตรกรที่มีต่อสิ่งใด ๆ ก็แล้วแต่ ย่อมที่จะรับรู้ได้ในลักษณะของส่วนรวม ซึ่งอาจจะมีทั้งปัจจัย ภายในเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ แต่ก็สามารถค้นคว้ารวบรวมจัดระบบการรับรู้ให้เป็นรูปร่างที่มีความหมาย เพื่อเกิดการหยั่งเห็นและเพื่อที่จะได้ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ตกไป ในที่สุด (อบรม สีนภิบาล, 2521: 104) นอกจากนี้ โสภ ฐพิกุลชัย (2521: 129) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการรับรู้ว่า ในทางจิตวิทยา รู้สึกว่าจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและวุ่นวายมาก แต่ถึงจะยุ่งยาก ซับซ้อนเพียงใดก็ตาม ขบวนการของการรับรู้ ยังถือว่าเป็นขบวนการซึ่งง่ายและสามารถจะพิจารณา ศึกษาได้โดยไม่ลำบากนัก เนื่องจากว่าลักษณะต่าง ๆ ของการรับรู้เป็นเรื่องราวที่เราสามารถจะศึกษา พิสูจน์ให้เห็นได้ชัดเจนด้วยวิธีการใช้การทดลองทางวิทยาศาสตร์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชน

การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมงานพัฒนาหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในทางสังคมนั้นมีตัวแปรหลายชนิดที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนเรา ซึ่ง นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528: 231-232) และสมัย จิตหมวด (2524: 114) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ มี 2 ชนิดคือคุณสมบัติภายใน จิตใจของผู้รับรู้ และคุณสมบัติของสิ่งเร้าภายนอกที่มีต่อความสนใจ

ในขณะที่เรารับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งรอบตัวนั้นเอง เป็นไปไม่ได้ที่เราจะรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในสิ่งที่เรารับรู้ไปทุกอย่าง เนื่องจากการรับรู้ของมนุษย์อาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และในขณะที่เรารับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งรอบตัวเรานั้นเอง เป็นไปไม่ได้ที่เราจะรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในสิ่งที่เรารับรู้ไปทุกอย่าง เนื่องจากการรับรู้ของมนุษย์อาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ดังที่ โสภ ฐพิกุลชัย (2521: 130-131) ได้ศึกษาไว้ว่าประกอบด้วยหลายปัจจัยด้วยกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ คือ

1. ปัจจัยทางด้านประสบการณ์ดั้งเดิม คือ บุคคลนั้น ๆ อาจจะมีประสบการณ์ดั้งเดิมเกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน
2. ปัจจัยทางด้านสรีระ เนื่องจากว่าความสามารถของอวัยวะสัมผัสของมนุษย์หรือของสิ่งมีชีวิตอยู่ในวงจำกัด ดังนั้นจึงไม่อาจสามารถที่จะตอบสนองสิ่งนั้นได้ทุกอย่างไปหมด ทั้งนี้ เพราะตอบสนองของสิ่งเร้า มักจะขึ้นอยู่กับประเภทของสิ่งเร้านั้น ๆ ซึ่งอาจจะหมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งเร้าหรือชนิดต่าง ๆ ของสิ่งเร้านั้น

พรทิพย์ อุทุมศิลป์ (2526: 72-73) ได้ระบุว่า การรับรู้ที่ดีหรือไม่ดีของเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมการเกษตรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ คือ 1) คุณสมบัติของสิ่งเร้าต้องมีระดับความเข้มข้น มีการเคลื่อนไหวและมีขนาดของสิ่งเร้า 2) ลักษณะของสภาพแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม 3) คุณสมบัติของผู้รับรู้ เช่น สติปัญญา ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม ความสนใจและความต้องการ ส่วนจำเนียร ช่วงโชติ (2529: 124-125) ได้สรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ไว้ ดังนี้ 1) คุณลักษณะของสิ่งเร้าต่อการรับรู้ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ในสถานการณ์ที่สิ่งเร้ามีโครงสร้างและแบบแผน (perception in structured stimulus situations) และการรับรู้ในสถานการณ์ที่สิ่งเร้าไม่มีโครงสร้างและแบบแผน (perception in unstructured stimulus situations) และ 2) คุณสมบัติของผู้รับรู้ซึ่งประกอบด้วยความต้องการ หรือแรงขับ (need or drive) เจตคติ (attitude) บุคลิกภาพ (personality) การปรับตัวส่วนบุคคล (personal adjustment) ความใส่ใจ (attention) ซึ่งประกอบด้วยสิ่งเร้าภายนอก (external factors) เช่น ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้า ความเคลื่อนไหวของสิ่งเร้า ขนาดของสิ่งเร้า การเกิดซ้ำซากของสิ่งเร้า ความเข้มข้นหรือความหนักเบาของสิ่งเร้า สิ่งเร้าภายใน (internal factors) เช่น ความต้องการหรือแรงขับ ความสนใจและคุณค่า การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (preparatory set) ความต้องการและคุณค่า (need and values) บุคลิกภาพของบุคคล เช่น ลักษณะทางร่างกาย นิสัย ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ความมานะอดทน เป็นต้น

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้อ้างมาข้างต้นนั้น สามารถจะกล่าวได้ว่า การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมงานพัฒนาหรืองานส่งเสริมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ทั้งทางด้านสังคมและจิตวิทยา ตลอดจนอิทธิพลทางสังคมต่าง ๆ ที่ได้รับในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

อายุ

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะว่า มนุษย์ที่มีอายุสูงขึ้นจะทำให้การจดจำลดลง มีผลทำให้เกิดความเลอะเลือนและหลงลืมได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพล จันทราพิสัย (2523: 121) ที่กล่าวว่า วัยบอกให้รู้ถึงความแตกต่างในระดับความสามารถ ในการทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ และบอกถึงประสบการณ์ต่างวัย ต่างแบบความสนใจ ในเรื่องหรือสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน นอกจากนั้น สุรางค์ จันทรเอน (2529: 76) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ประสิทธิภาพทางร่างกายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ใหญ่ประสบความสำเร็จในชีวิต ความกระฉับกระเฉงของร่างกายจะมีสูงสุดในช่วง

อายุประมาณ 20-25 ปี ต่อจากนั้นพลังจะค่อยๆลดลงทีละน้อย และเมื่ออายุ 40-50 ปี จะมีอัตราลดลงเร็วขึ้น ดังนั้น ในช่วงอายุ 20-40 ปี บุคคลควรจะได้ใช้ความสามารถทำงานให้เต็มที่ สำหรับ พิเชษฐ์ อินทรภูมิ (2533: 134) ได้ศึกษาพบว่า ผู้มีอายุน้อยจะต้องรับการฝึกอบรมวิชาชีพ เกษตรกรรมมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่ง Pent-Ont (1985: 16) ได้แจกแจงถึงสิ่งที่มีผลกระทบต่อการรับรู้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านชีววิทยา (biological changes) การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และนิสัย (cognitive changes and changes in habits) ตลอดจนผลอันเนื่องมาจากความแข็งแรงหรือความพร้อมของบุคคลและแรงจูงใจ (strengths and motivation) ทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลที่ทำให้สรุปได้ว่า อายุมีผลกระทบต่อการรับรู้ นอกจากนี้ Davis (1935: 51) ยังได้กล่าวถึงความแตกต่างของการรับรู้ในแต่ละบุคคล ซึ่งกระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและผันแปร โดยตรงกับการเพิ่มขึ้นของอายุและประสบการณ์ อายุเป็นวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้นไปตามวัย เมื่ออายุมากขึ้นคนเราก็มีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นเช่นกัน

ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษาของ วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2528: 19) พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีความหมายต่อความสำคัญในการดำเนินงานฟาร์มของเกษตรกรแต่ละครอบครัว และ ถวิล ธาราโกชน (2532: 58-59) ก็ได้กล่าวถึงงานวิจัยชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ ว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่อ ประกอบกับผลการศึกษาของ Peng-Ont (1985: 20) ยังพบอีกว่าระดับการรับรู้ของเกษตรกรจะสูง เมื่อได้รับการศึกษาสูง นอกจากนี้ Peng-Ont (1985: 17) พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการรับรู้ อย่างไรก็ตามยังได้อ้างถึง Mandapat's ซึ่งพบการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษามีผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงระดับความพึงพอใจในสถานการณ์แตกต่างกัน เนื่องจากระดับการศึกษาสามารถใช้เป็นตัวแบ่งแยกฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ของบุคคลหนึ่งได้เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ฐานะยากจนจึงทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษาจากครอบครัวเท่าที่ควร ซึ่ง ทวีศักดิ์ เสตะเวช (2530: 122) ได้ศึกษาพบว่า สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรยังอยู่ในขั้นที่ไม่น่าพอใจนัก สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการขาดการศึกษา ซึ่งทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการปรับไปใช้ในไร่นาของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ อุดมศักดิ์ คำมูล, (2537: 18) ที่ได้กล่าวว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีผลต่อการรับรู้ของเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงมีแนวโน้มยอมรับวิทยาการแผนใหม่ที่ส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรที่มีศึกษาดำ สำหรับ สุรพล จันทราปิตย์ (2523: 120) ได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า ผู้มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีความรู้ ประสบการณ์ความคิด และสติปัญญาแตกต่างกัน

ดังนั้น การจะช่วยให้เกษตรกรไทยพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านภาคเกษตร หน่วยงานของรัฐและเอกชนจะต้องให้ความร่วมมือช่วยเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ ที่เกษตรกรสามารถเรียนรู้ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ง่ายและให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหรือสภาพแวดล้อมได้ ซึ่งรัชนิกร เศรษฐฐโร (2528: 143) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการศึกษาค้นคว้าพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้มีทักษะ ความชำนาญในด้านอาชีพ ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลได้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากผลการศึกษาของ Pascual, N.G. and Battad, F.A. (1973 ใน Peng-Ont, 1985: 19) พบว่า ขนาดของครอบครัวไม่มีความสำคัญทางสถิติกับนวัตกรรมทางการเกษตร นอกจากนี้ยังได้อ้างถึงรายงานการวิจัยของ Pahud ซึ่งพบว่า ขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานทางการเกษตร

รายได้ของครัวเรือน

การทำงานเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว รายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้คุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ซึ่ง เจริญ สุขนันตพงศ์ (2539: 10) ได้กล่าวว่า รายได้ของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ต่ำกว่ารายได้ของบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากนั้น อัมมาร สยามวาลา (2532 อ้างใน เกษียร เตชะพระ, 2540: 19) ได้ศึกษาพบว่า ชาวชนบทหาเงินจากแหล่งอื่นสำหรับทรัพย์สิน อุดมศิลป์ (2550 อ้างใน ทรงพล ศรีนาคา, 2539: 14) ได้วิจัยพบว่า รายได้มีส่วนสัมพันธ์ในการที่เกษตรกรจะมีความต้องการเข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรมอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญสม วราเอกศิริ (2539: 128) ที่กล่าวว่า เกษตรกรที่มีรายได้สูงนั้นมีแนวโน้มในการยอมรับนวัตกรรมต่างๆ ที่นักส่งเสริมการเกษตรได้เผยแพร่สูงกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย และนอกจากนี้ Peng-Ont (1985: 99) พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้ต่อครัวเรือนสูงจะมีการรับรู้ได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำ และ England (1979 ใน Peng-Ont, 1985: 20) ยังได้แสดงให้เห็นอีกว่า รายได้ของคนในชนบทซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้ที่เกษตรกรได้รับในแต่ละคน ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงว่า เขามีการรับรู้ที่ต่างกันด้วย ในความหมายนี้สามารถสรุปได้ว่า การที่ชาวชนบทมีรายได้ที่แตกต่างกัน ย่อมมีการรับรู้ที่ต่างกัน

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การรวมกลุ่มอาจถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายของการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม การรวมกลุ่มอาจเป็นการเปลี่ยนทัศนคติหรือแนวความคิดใหม่ ๆ ระหว่างสมาชิก และการรวมกลุ่มอาจเป็นการสร้างทีมเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในทางการเกษตรแล้วการรวมกลุ่มอาจเป็นการสร้างเครือข่ายของการปกป้องผลประโยชน์สมาชิกในกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาพืชผลกับพ่อค้าคนกลางหรือโรงงานอุตสาหกรรม และการรวมกลุ่มของเกษตรกรอาจเป็นการรวมกลุ่มเพื่อรองรับสิทธิประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ ซึ่ง กิตติพล สุวรรณ (2535: 40) ได้ศึกษาพบว่า ร้อยละ 46 ของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรได้รับสินเชื่อจากการเป็นสมาชิกซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ให้คำปรึกษาและแนะนำเมื่อเกิดปัญหา เกษตรกรอีกจำนวนหนึ่งเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร เพราะว่าเกษตรกรปลูกพืชหลายชนิด หมุนเวียนกันไปตามฤดูกาล ย่อมเกิดปัญหาในการปลูกพืชแต่ละชนิด การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรจะทำให้มีโอกาสได้รับฟังหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน สร้างอำนาจในการต่อรองวางแผนการผลิตพืชแต่ละชนิดได้

พื้นที่ถือครองที่ทำการเกษตร

Peng-Ont (1985: 99) ได้ศึกษาพบว่าระดับการรับรู้ของเกษตรกรของเกษตรกรจะสูงเมื่อเป็นเจ้าของกิจการเอง โดยที่ฟาร์มไม่อยู่ในลักษณะของหุ้นส่วนและ Battad (1973 ใน Peng-Ont, 1985: 21) พบว่า ผู้เช่าที่ดินทำกินมีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยีในการทำฟาร์มมากกว่าผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่าที่ ในความหมายนี้หมายความว่า การเช่าที่ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับนวัตกรรมในการทำฟาร์ม นอกจากนี้ Peng-Ont (1985: 58) ยังได้กล่าวถึง Lu และ Gaon and Sandoval ซึ่ง Lu พบว่า เจ้าของที่ดินและผู้ที่มีที่ดินบางส่วนจะต่อต้านโครงการใช้เครื่องมือในการผลิตข้าว ขณะเดียวกันกับที่ชาวนาผู้เช่าที่ทำนาจะรวมตัวกันในการดูแลเอาใจใส่ในโครงการใช้เครื่องมือการผลิตข้าว ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ Gaon and Sandoval ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตที่ได้รับระหว่างกลุ่มผู้ถือครอง

การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

การติดต่อสื่อสารเป็นพฤติกรรมพื้นฐานของมนุษย์เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องมีการพบปะพูดคุยระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่ง เสรี วงษ์มณฑา (2535 อ้างใน พิชิต ปิยะโชติ, 2541: 43-45) ได้แบ่ง ประเภทของสื่อเป็น 5 ประเภท คือ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่อกิจกรรม ดังนั้น จึงถือได้ว่าการสื่อสารมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรการเลือกใช้

ประโยชน์จากช่องทางของสื่อเป็นการช่วยในการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรได้ดีในระดับหนึ่ง ซึ่งบุญธรรม คำพอ (2520: 16) กล่าวว่าไว้ว่าเกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวต่างๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนมากยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนน้อย Berlo ในวิชา คำรงเกียรติศักดิ์ (2528: 27) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกับสื่อสารของบุคคลที่จะให้เข้าใจกับมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับขอบเขตของความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ของผู้รับและผู้ส่งข่าวสาร ซึ่ง Berlo (1960: 41) ได้กล่าวไว้ว่า อย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ชนิดคือ ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) ทักษะคติ (attitudes) ระดับความรู้ (knowledge level) และสภาพสังคมและวัฒนธรรม (position within a social-cultural system) และ วิชา คำรงเกียรติศักดิ์ (2528: 67) ได้กล่าวว่า ควรใช้การสื่อสารให้ข่าวสารเกี่ยวกับความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ๆ เพื่อสร้างความตื่นตัว รับรู้ และความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชษฐ์ อินทรภูมิ (2533: 153) ได้ศึกษาพบว่า บุคคลที่ได้รับข่าวสารความรู้จากสื่อมวลชนอยู่อย่างสม่ำเสมอ จะมีความต้องการที่จะรับรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพใหม่ๆ มากกว่าบุคคลที่มีการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนน้อยครั้ง นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527: 226-227) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม ได้แก่

1. การสื่อความหมายที่ชัดเจน ถ้าผู้ส่งภาษาสามารถส่งภาษาได้ชัดเจน ไม่คลุมเครือก็จะช่วยเป็นปัจจัยในการรับรู้ทางสังคมได้เป็นอย่างดี
2. เจตคติ ถ้าผู้ส่งภาษาและผู้รับภาษามีเจตคติที่ดีต่อกัน ย่อมจะช่วยเสริมให้เกิดการรับรู้ทางสังคมได้ดี เช่น ผู้ส่งภาษาแม้จะส่งภาษาที่เข้าใจยาก แต่ผู้รับภาษาจะพยายามรับรู้เข้าใจง่าย
3. ความรู้พื้นฐาน ถ้าผู้ส่งภาษาและผู้รับภาษามีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน การรับรู้ทางสังคมจะเป็นไปด้วยดี เช่นบางคนพูดภาษาอังกฤษปนภาษาไทย ถ้าผู้รับมีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษดีพอจะเข้าใจความหมายของประโยคที่มีคำภาษาอังกฤษปนภาษาไทยนั้นด้วย
4. วัฒนธรรม ถ้าผู้ส่งภาษาและผู้รับภาษายึดถือวัฒนธรรมและประเพณีอย่างเดียวกันย่อมจะช่วยให้การรับรู้ทางสังคมได้ดีด้วย เช่น คนไทยจะตกทายโดยการถามว่า ไปไหนมา คนไทยด้วยกันจะรับรู้ว่าเป็นเพียงคำตกทาย แต่ถ้าเป็นคนชาติอื่น เขาอาจจะคิดว่าเป็นการสอดรู้สอดเห็นไป ฯลฯ
5. ค่านิยม ถ้าค่านิยมของผู้ส่งภาษาและผู้รับภาษาตรงกันย่อมจะช่วยให้การรับรู้ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น เช่น คนที่ชอบการพูดจาสุภาพอ่อนหวาน จะรับรู้ได้รวดเร็ว เมื่อมีผู้มาติดต่อหรือพูดคุยด้วย พูดจาได้สุภาพอ่อนหวาน ตรงกันข้ามจะไม่รับรู้เรื่องราวคนที่พูดจาหยาบคาย ฯลฯ

ภาคสรุป (Overview)

จากการตรวจเอกสารทั้งทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของเกษตรกรกับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้ให้เห็นว่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ว่า

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายในการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดศูนย์กลางในการพัฒนางานด้านการเกษตร โดยการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ภายในกรมฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงในพื้นที่ตำบลแบบบูรณาการ และให้เกิดศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งเป็นภารกิจหลักของกรมส่งเสริมการเกษตร

เพื่อให้การบริหารจัดการกิจกรรม / โครงการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้ครอบคลุมทุกตำบลที่มีการประกอบอาชีพการเกษตร เพื่อให้เกิดระบบและรูปแบบของการส่งเสริมการเกษตรที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดและขยายผลของเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้ให้เห็นว่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จะบรรลุความสำเร็จได้จะต้องให้เกษตรกรมีการรับรู้มากที่สุดเพราะเกษตรกรจะต้องร่วม วิเคราะห์ วางแผน กำหนดกิจกรรม ร่วมกิจกรรมและติดตามประเมินผล ฉะนั้นการรับรู้ของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นมาและจะช่วยพัฒนาการเกษตรในท้องถิ่นตนเองได้ประสบความสำเร็จ เกษตรกรได้บรรลุถึงความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรเอง

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์กลางประสานงานกระบวนการในการจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรระยะยาว โดยจัดทำโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่อยู่ในชนบทที่นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดความรู้ ให้การสนับสนุนและพัฒนาความสามารถเกษตรกรในชุมชนให้มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความรู้ในด้านการพัฒนาอาชีพการเกษตร การบริการข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรในชุมชนและเกษตรกรประจำตำบล แบบกระบวนกรมีส่วนร่วม เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแก่เกษตรกร เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านการเกษตรเพื่อการพัฒนาและการประชาสัมพันธ์ประจำตำบล ตลอดจนเป็นศูนย์ส่งเสริมอาชีพและ

รายได้ด้านการเกษตรของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนและการจำหน่ายสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของศูนย์ว่าจะสามารถสนองตอบและเอื้อประโยชน์ต่อความต้องการของเกษตรกรได้มากน้อยเพียงใด หากการดำเนินงานของศูนย์เป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของเกษตรกรแล้ว นั่นก็คือได้บรรลุเป้าหมายของตนเองได้ และมีความพอเพียงในการดำรงอยู่ของครอบครัวที่ยั่งยืนตลอดไป ซึ่งจะส่งผลให้ดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเกษตรกรมีการพัฒนาด้านอาชีพของตนเอง มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนในที่สุด

การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลเลือกรับเอาสารสนเทศหรือสิ่งเร้าเข้ามาจัดระเบียบ และทำความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องมือ จากนั้นจึงมีปฏิกิริยาตอบสนอง การที่บุคคลสองคนได้รับสิ่งเร้าอย่างเดียวกัน และตกอยู่ภายใต้สถานการณ์เดียวกัน แต่มีปฏิกิริยาตอบสนองแตกต่างกัน เป็นเพราะการรับรู้นี้เอง นักจิตวิทยาพึงเข้าใจว่าในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคจะตกอยู่ท่ามกลางสิ่งเร้ามากมาย และผู้บริโภคสามารถจะเลือกรับได้ สามารถจะบิดเบือนได้ และสามารถที่จะเลือกจดจำเอาไว้ได้ การส่งสิ่งเร้า (เช่น การสื่อสาร) ออกไป จึงต้องโดดเด่น ชัดเจน และจำง่าย จึงจะทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองไปในทางที่ประสงค์

ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลในการรับรู้ของเกษตรกรประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม พื้นที่ถือครองที่ทำเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร ปัจจัยด้านการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้หลัก ในการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่องการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

สถานที่ในการดำเนินการวิจัย

(Locale of the Research)

สถานที่ในการดำเนินการวิจัยได้แก่ พื้นที่ทำดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดการเกษตรประจำตำบล ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ คือ ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านบวกหม้อ หมู่ 2 บ้านแม่มาลัย หมู่ 3 บ้านคงปาลัน หมู่ 4 บ้านหนองไค้ หมู่ 5 บ้านทรายมูล หมู่ 6 บ้านรำเปิง หมู่ 7 บ้านแม่ชะจาน หมู่ 8 บ้านปางเปา หมู่ 9 บ้านห้วยไร่ หมู่ 10 บ้านทุ่งสีทอง และหมู่ 11 บ้านปางแสงทอง

ที่มีการพัฒนาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาในด้านการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเองและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

(The Population and Sampling Procedures)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร ใน 11 หมู่บ้าน ของตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนเกษตรกรตามแผนพัฒนาการเกษตรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ทั้งสิ้น 1,660 ครัวเรือน และเพื่อ

สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเป็นการคงไว้ซึ่งคุณภาพและสาระสำคัญของการวิจัยจึงกำหนดการสุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนของประชากร โดยมีจำนวนและขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ทางสถิติตามแบบของ Yamane, Taro (1973 ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 284) ที่ระดับความแม่นยำ 90 เปอร์เซ็นต์ เพื่อตรวจสอบขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น}$$

$$n = \frac{1,660}{1 + 1,660(0.10)^2}$$

$$= 94$$

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 94 คน

ขั้นตอนที่ 2 คำนวณสัดส่วนขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมต่อประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรดังนี้

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ

$$n_i = \text{จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากแต่ละกลุ่ม}$$

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}$$

$$N_i = \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 94 คน จึงได้จากหมู่บ้านต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่างที่สุ่ม
1	บ้านบวคหม้อ	1	115	6
2	บ้านแม่มาลัย	2	137	8
3	บ้านดงป่าตัน	3	223	12
4	บ้านหนองไค้ง	4	152	9
5	บ้านทรายมูล	5	208	12
6	บ้านไร่เปิง	6	154	9
7	บ้านแม่จะจาน	7	169	10
8	บ้านปางเปา	8	84	5
9	บ้านห้วยไร่	9	162	8
10	บ้านทุ่งสีทอง	10	158	9
11	บ้านปางแสงทอง	11	98	6
รวม			1,660	94

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง (2548)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (interview form) แบบโครงสร้างแน่นอน (structured interview) โดยสร้างตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด (close-ended question) และปลายเปิด (open-ended question)

ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรตำบลห้วยสัก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบมาตราการจัดแบ่งเป็น รับรู้หรือ

ทราบ และไม่รับรู้ หรือไม่ทราบ โดยใช้ข้อความที่แสดงถึงระดับการรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของ ศูนย์กำหนดน้ำหนักคำตอบเป็นคะแนนไว้ดังนี้

“รับรู้หรือทราบ” หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้หรือทราบการดำเนินกิจกรรมของ ศูนย์ แทนค่า คะแนนเท่ากับ “1”

“ไม่รับรู้หรือไม่ทราบ” หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลไม่มีการรับรู้หรือไม่ทราบการดำเนิน กิจกรรมของศูนย์แทนค่า คะแนนเท่ากับ “0”

การทดสอบเครื่องมือ (Pre-testing of the Instrument)

1. ทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) โดยจะนำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอ ต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์นั้นมีความสอดคล้องและครอบคลุม เนื้อหาหรือประเด็นปัญหาที่ต้องการหรือไม่

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการ ตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาแล้วไปทดสอบกับเกษตรกรที่อยู่ในเขตตำบลชี้เหล็ก อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ที่ไม่ได้อยู่ในตัวอย่างวิจัยและนำผลมาวิเคราะห์หาความ เทียงโดยวิธีการวิเคราะห์ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของ Cronbach (1951) วิธีนี้เป็นการหาความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในเหมือนกับวิธีของ Kuder-Richardson แต่จะใช้ได้กับเครื่องมือที่เป็นแบบอันดับหรือมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งไม่ได้ มีการให้คะแนนแบบ 0 และ 1 มีสูตรในการคำนวณตามแบบของ Kerlinger (1986: 428 ในสมบัติ ท้ายเรื่อคำ, 2550: online) ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(\frac{1 - \sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k = จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ซึ่งการหาค่าความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach จะได้ค่าความเที่ยงเท่ากับการหาด้วยสูตร KR-20 ทุกประการ

ผลการทดสอบความเชื่อมั่น ปรากฏว่าผู้วิจัยได้ทำการทดสอบจากเกษตรกรจำนวน 20 คน ซึ่งจากผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟา (α) = 0.987 เมื่อเทียบกับเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟาค่ำสุด = 0.70 ตามแบบของ Nunnally (1975) ก็ถือว่าแบบสอบถามอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้และสามารถนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิจัยที่เชื่อถือได้ต่อไป Nunnally (1975 อ้างในวรวงษ์ กาญจนวงศ์, 2543: 56)

การรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ประสานงานโดยตรงกับผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแนะนำตัวและขอความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. หาข้อมูลทุติยภูมิเพิ่มเติมจากเอกสารทางวิชาการและรายงานต่าง ๆ จากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลงานวิจัย ปัญหาพิเศษ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ
3. ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากเกษตรกรภายในระยะเวลาที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และแปลผล

วิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมโดยการแจกแจงและจัดหมวดหมู่ถดถอยวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการใช้สถิติในการวิเคราะห์

1. ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้นของสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, SD) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และกระจายข้อมูลของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลา 12 เดือน ตั้งแต่เดือน มีนาคม 2549 ถึง เดือน มีนาคม 2550
รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ให้บริการศูนย์ในเขตพื้นที่ตำบลห้วยเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 94 คน ในการนำเสนอครั้งนี้ได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอในรูปของคำบรรยายและความเรียงและตารางประกอบเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกร

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 74.47) เป็นเพศชาย โดยมีเพียงร้อยละ 25.53 เท่านั้นที่เป็นเพศหญิง (ตารางที่ 2) ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่เพศชายเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากเพศชายถูกกำหนดจากสังคมให้มีบทบาทเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตัดสินใจเป็นตัวแทนครอบครัวมากกว่าเพศหญิง ยืนยันได้จากข้อสังเกตของปัญญา หิรัญรัมย์ (2529: 185) ได้ระบุว่า เพศชายมีความเชื่อมั่นมีเหตุผล หรือชอบตัดสินใจทำอะไรใหม่ๆ มากกว่าเพศหญิง และไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526: 59) ยังได้กล่าวว่าสังคมไทยในชนบทนั้นเพศชายมักจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำครอบครัว และมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เพศหญิงมักไม่กล้าแสดงออก

อายุ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 50.15 ปี มีอายุมากที่สุด 64 ปี น้อยที่สุด 30 ปี ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 41.49 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาร้อยละ 31.91 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 13.83 มีอายุไม่เกิน 40 ปี และร้อยละ 12.77 มีอายุมากกว่า 60 ปี (ตารางที่ 2)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 41.49) อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไปเป็นวัยทำงาน มีอาชีพที่ค่อนข้างแน่นอน รับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักใช้เหตุผล มีความสำนึกที่ดี มีความสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดี และมีสติปัญญาอยู่ในช่วงพัฒนามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2526: 45) ที่ระบุว่า บุคคลที่อยู่ในช่วงอายุ 35 – 50 ปี เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยเหมาะสมกับการทำงานส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จ และเป็นที่น่าสังเกตยัง พบว่า มีเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปทำการเกษตรอยู่ ทั้งนี้บ่งบอกถึงสภาวะทางสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างดีว่า พื้นฐานของการประกอบอาชีพของคนไทยยังต้องอาศัยอาชีพการเกษตรเป็นหลักอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอายุน้อยและอยู่ในวัยแรงงานหนุ่มสาว ส่วนใหญ่ได้อพยพเข้าไปศึกษาต่อในเมือง อีกทั้งยังเข้าไปรับจ้าง ใช้แรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 81.92) มีการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นบังคับ รองลงมา ร้อยละ 9.57 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.26 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปลายและสูงกว่า และร้อยละ 4.25 ไม่ได้เรียน (ตารางที่ 2)

จากผลการวิจัยอธิบายได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดมีการศึกษาเพียงภาคบังคับเท่านั้น อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาของรัฐในอดีตได้กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในบางกลุ่มอายุ และมีอาชีพในการทำการเกษตรมาแต่บรรพบุรุษ โอกาสในการศึกษาจึงมีน้อย เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ซึ่งประชาชนที่อยู่ในชนบทจะมีวิถีชีวิตเคยชินและสัมผัสกับอาชีพเกษตรกรตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็จะออกมาช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่นา และเมื่อมีครอบครัวก็จะแยกออกจากครอบครัวไปทำการเกษตรต่อไป โดยพ่อแม่จะแบ่งพื้นที่ให้ทำกิน ซึ่งสอดคล้องกับวิจิตร อาวะกุล (2527: 131) ได้กล่าวว่าอาชีพทางการเกษตร ถ้าหากบรรพบุรุษประกอบอาชีพการเกษตรมาก่อน ลูกหลานก็จะมีแนวโน้มที่จะชาญในการเกษตร และจะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามอย่างที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญสม วราเอกศิริ (2539: 4) ที่ระบุว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรในชนบทเกษตร มีการศึกษาดำหรือขาดมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากว่าชนบท

เกษตรกรนั้นมักอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ขาดแคลนสถานศึกษา รวมทั้งส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องรายได้ต่ำทำให้ไม่มีเงินเรียน ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับปริญญาตรีนั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางบ้านค่อนข้างดี และมีความต้องการพัฒนาความรู้ให้กับตนเอง จึงสามารถศึกษาในระดับที่สูงได้

สถานภาพการสมรส

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 88.30) สมรสแล้วและยังคงอยู่ด้วยกัน รองลงมาร้อยละ 8.51 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 3.19 เป็นหม้าย จากผลดังกล่าวพอจะสื่อได้ถึงสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์พร้อมเพียง (ตารางที่ 2)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกในครัวเรือนเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.70) มีสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 23.40 มีสมาชิกในครอบครัว มากกว่า 4 และร้อยละ 14.90 มีสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน (ตารางที่ 2)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกในครอบครัวน้อยแล้ว จำนวนแรงงานในครอบครัวที่เข้ามามีบทบาทในการทำการเกษตรยังน้อยอีกด้วย เพราะเนื่องจากครอบครัวของคนไทยในชนบทส่วนใหญ่เมื่อบุตรมีครอบครัวก็จะแยกไปสร้างบ้านใหม่ แต่ยังมี การช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัวของพ่อแม่และลูกตามลักษณะของการอุปถัมภ์ คนที่อยู่กับครอบครัวพ่อแม่ส่วนมากจะยังไม่ได้แต่งงานหรือเป็นบุตรคนสุดท้าย โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะบุตรหลานเกษตรกรในวัยหนุ่มสาวนิยม ศึกษาต่อในระดับสูง ตลอดจนเยาวชนในปัจจุบันให้ความสนใจอาชีพเกษตรน้อย ประกอบกับ นโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัว ทำให้แรงงานในครอบครัวขาดแคลน จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานมากขึ้น

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

(n = 94)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	70	74.47
หญิง	24	25.53
อายุ (ปี)		
ไม่เกิน 40	13	13.83
41 – 50	39	41.49
51 – 60	30	31.91
มากกว่า 60	12	12.77
Max-Min = 75-24 ปี $\bar{X}$ = 50.15 ปี SD = 9.59		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	4	4.25
ประถมศึกษาชั้นบังคับ	77	81.92
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	9.57
มัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า	4	4.26
สถานภาพการสมรส		
โสด	8	8.51
สมรส	83	88.30
หย่า	3	3.19
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1 – 2	14	14.90
3 – 4	58	61.70
มากกว่า 4	22	23.40

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัยข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีรายการข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

รายได้ของครัวเรือนต่อปี

ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ย 73,608.40 บาท ($SD = 54,482.52$ บาท) โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้น้อยที่สุด 20,250 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลเกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31.91) มีรายได้ระหว่าง 40,001-60,000 บาท รองลงมาร้อยละ 28.72 มีรายได้ระหว่าง 60,001-80,000 บาท ร้อยละ 19.15 มีรายได้ 40,000 และน้อยกว่า ร้อยละ 11.70 มีรายได้ มากกว่า 100,000 บาท และร้อยละ 8.51 มีรายได้ระหว่าง 80,001-100,000 บาท (ตารางที่ 3)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ยต่อปีอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับลักษณะรายได้เฉลี่ยต่อหัวของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2544 คือ 59,304 บาท/ปี (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2550) ทั้งนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ารายได้ของครอบครัวจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่ในการเพาะปลูกด้วย ถ้าพื้นที่ในการเพาะปลูกมากผลผลิตก็อาจจะได้มากแล้วทำให้มีรายได้มากขึ้นการประกอบอาชีพเสริมต่าง ๆ เช่น การรับจ้าง การค้าขาย ก็ทำให้มีรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น กล่าวคือเกษตรกรที่มีรายได้สูงจะรับรู้ในกิจกรรมของศูนย์มากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่รายได้สูงสามารถนำความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปฏิบัติได้ทันทีเนื่องจากมีเงินทุนสนับสนุน ตรงข้ามกับเกษตรกรที่รายได้ต่ำ แม้จะสนใจเทคโนโลยีสมัยใหม่แต่อาจไม่มีงบประมาณสำหรับปรับปรุงการผลิต จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของบุญธรรม คำพ้อ (2520: 80) ซึ่งพบว่า เกษตรกรที่มีรายได้สูงกว่าจะยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่า และเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ

แหล่งเงินทุนด้านการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.09) ใช้เงินออมในครอบครัวเป็นแหล่งเงินทุนด้านการเกษตร รองลงมา กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 50.00 ร้อยละ 45.65 และร้อยละ 8.70 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลนอกจากใช้เงินออมในครอบครัวเป็นแหล่งเงินทุนด้านการเกษตรแล้วยังกู้จากกองทุนหมู่บ้านและการกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องมาจากเป็นสถาบันเงินกู้ของรัฐ ที่เข้ามาช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่เกษตรกร ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถอยู่รอด และประสบความสำเร็จในอาชีพการเกษตร

พื้นที่ถือครองที่ทำเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 7.47 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 100 ไร่น้อยที่สุด 1 ไร่ ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 46.81) มีพื้นที่ทำการเกษตร 4-6 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 19.15 มีพื้นที่ทำการเกษตร 7-9 ไร่ ร้อยละ 17.02 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-3 ไร่ และ 10 ไร่ขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ นที ขลิบทอง (2533: 384) ที่ระบุว่า เกษตรกรไทยมีการถือครองพื้นที่โดยเฉลี่ย 5-10 ไร่/คน (ตารางที่ 3)

จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยซึ่งได้มาจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และที่ดินถูกแบ่งปันให้กับลูกหลาน ชื่อน่าสังเกตคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองมากจะรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ มากขึ้นด้วย อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีพื้นที่มากต้องการที่จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิต หรือปรับปรุงการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรของตนเอง จึงให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของศูนย์ฯ ในขณะที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองน้อย ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการใช้พื้นที่ที่แน่นอนอยู่แล้ว เช่น ใช้ทำนา หรือทำสวน ไม่สามารถที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ในทันที ดังนั้น ความร่วมมือของเกษตรกรในกลุ่มนี้จึงน้อยกว่า

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.84) เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 55.26 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 17.11 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 11.84 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 2.63 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตร กลุ่มออมทรัพย์และสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตร (ตารางที่ 3) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ของเกษตรกรที่นิยม มีอยู่ทุกอำเภอในท้องที่และคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ซึ่งการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีวิธีการดำเนินการ ถ้าหากดูตามระเบียบในการตั้งกองทุนก็มีขั้นตอนยุ่งยากพอสมควร แม้จะมีการโอนเงินไปเตรียมไว้ก็จริง แต่ขั้นตอนที่หมู่บ้านจะทำ “ประชาคมหมู่บ้าน” คือเรียกคนในหมู่บ้านมาประชุมให้ได้เกินครึ่ง เพื่อเลือกคณะกรรมการ จากนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เข้าไปดูว่าการประชุมถูกต้องหรือไม่ หากถูกต้องก็จะส่งรายชื่อคณะกรรมการกองทุนฯ ผ่านมาตามขั้นตอน เพราะฉะนั้นกว่าที่ขั้นตอนจะถูกส่งมาที่คณะกรรมการกองทุนระดับชาติ ก็จะกินระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นเมื่ออนุมัติเสร็จก็จะมีการสั่งให้ ธนาคารออมสินหรือธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งเป็นผู้ดูแลเงิน โอนเงินเข้าบัญชีของหมู่บ้าน และประชุมกันภายในหมู่บ้านเพื่อกำหนดเงื่อนไขและดอกเบี้ยให้ชาวบ้านยื่นโครงการเข้ากู้เงิน

สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกหลายกลุ่ม ซึ่งจะสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรจากสถาบันเหล่านั้น (ซึ่งมีสำนักงานกระจายไปทั่วถึงในท้องถิ่นต่างๆ และมีเงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกไม่ค่อยยุ่งยากมากนัก) และที่สำคัญคือในการกู้ยืมเงินมาลงทุนสามารถทำได้ง่าย เกษตรกรไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ ส่วนใหญ่จะใช้กลุ่มการค้าประกัน และได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนคติทางด้านการเกษตรระหว่างเกษตรกรตรงกันข้ามกับผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลยอาจเนื่องมาจากการไม่เห็นประโยชน์จากการสมัครเป็นสมาชิกและมองว่าสถาบันการเกษตรเหล่านั้นจะหาผลประโยชน์จากตัวเกษตรกรเองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

ตำแหน่งทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.16) มีตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รองลงมาร้อยละ 52.63 มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 26.32 มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 15.79 มีตำแหน่งเป็นสมาชิก อบต. ร้อยละ 10.53 มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และร้อยละ 5.26 มีตำแหน่งกำนัน (ตารางที่ 3)

สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสามมีตำแหน่งทางสังคม อาจเนื่องมาจากว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสามารถในการเป็นผู้นำและสิ่งที่คุณให้ข้อมูลต้องการสื่อให้คนอื่นในสังคมเห็นว่าตัวเขามีบทบาทต่อสังคม เช่น ช่วยเหลือผู้อื่น หรืออาจจะเป็นเรื่องของการกำหนดบทบาทของตัวเองต่อสังคม การวางตัวในสังคม ภาวะผู้นำ ความมีน้ำใจรวมถึงบางครั้งอาจจะมีการทดสอบความอดทนไปในตัวด้วยก็ได้

การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.83) ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างน้อยหนึ่งแห่ง ของผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 78.26 ได้รับข่าวสารจากเอกสาร-วารสาร ร้อยละ 76.09 ได้รับข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 10.87 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 2.17 ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ และร้อยละ 1.09 ได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เกษตรกรและหนังสือพิมพ์ (ตารางที่ 3) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรต้องอาศัยสื่อมวลชน ประเภท วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรมจิตต์อนันต์ (2540: 52) ซึ่งกล่าวว่า วิทยุเป็นสื่อที่นำข่าวสาร ความรู้ วิชาการต่าง ๆ ตลอดจนความบันเทิงไปสู่ประชาชนในวงกว้าง สามารถเข้าไปถึงทุกจุดที่ประชาชนอยู่ทั้งใกล้และไกลทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว เป็นสื่อที่นำข่าวสารไปสู่บุคคลเป้าหมายได้เร็วกว่าหนังสือพิมพ์ จดหมาย

เว็บบอร์ด หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ และโทรทัศน์คล้ายๆ กับวิทยุในแง่ที่เป็นสื่อข่าวสาร การรู้วิชาการต่างๆ ตลอดจนความบันเทิงไปสู่ประชาชนในวงกว้าง คือ สามารถเข้าถึงมวลชนได้อย่างรวดเร็ว ในทันที ดังนั้นเพื่อเจาะกลุ่มและครอบคลุมเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรได้ง่ายอาจใช้สื่อประเภทดังกล่าวในการเสนอข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร

จากผลการวิจัยพอจะสรุปได้ว่า เกษตรกรที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารของศูนย์ฯ มากขึ้นเท่าใดความร่วมมือที่เกษตรกรมีให้กับศูนย์ฯ ก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจและมีความคิดที่ทันสมัยมากขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มีความโน้มเอียงที่จะยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น ตรงข้ามกับเกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือได้รับข้อมูลจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งอยู่เป็นประจำ ซึ่งอาจมีความผิดพลาดของข้อมูลเกิดขึ้นได้ และความผิดพลาดดังกล่าวอาจนำมาซึ่งระดับการรับรู้ที่ลดลงนั่นเอง ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับสถาบันวิจัยทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2524: 197) รายงานว่า เกษตรกรหลายท่านได้ปรับปรุงพัฒนาตนเองโดยฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเช่น ข่าวปากท้อง หรือข่าวเกษตรกร จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และจากวิทยุโทรทัศน์ หรือจากแหล่งอื่นๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แต่เกษตรกรส่วนมากไม่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์ อาจเป็นเพราะว่าไม่สามารถอ่านหนังสือได้ หรือไม่มีแหล่งที่จะรับข้อมูลข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ก็เป็นได้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

(n = 94)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือน / บาท / ปี		
40,000 และน้อยกว่า	18	19.15
40,001 – 60,000	30	31.92
60,001 – 80,000	27	28.72
80,001 – 100,000	8	8.51
มากกว่า 100,000	11	11.70
Max-Min = 269,000-20,250 บาท $\bar{X}$ = 73,08.40 บาท SD = 54,482.52 บาท		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 94)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินลงทุนด้านการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เงินออมในครอบครัว	47	51.09
กู้ ธ.ก.ส.	42	45.65
กู้สหกรณ์การเกษตร	8	8.70
กู้จากกองทุนหมู่บ้าน	46	50.00
พื้นที่ถือครองที่ทำกรเกษตร (ไร่)		
1 – 3	16	17.02
4 – 6	44	46.81
7 – 9	18	19.15
10 ขึ้นไป	16	17.02
Max-Min = 100-1 ไร่	$\bar{X} = 7.47$ ไร่	SD = 10.53 ไร่
การเป็นสมาชิกกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	2	2.63
กลุ่มสหกรณ์	13	17.11
กลุ่มออมทรัพย์	2	2.63
กลุ่มเกษตรกร	9	11.84
กลุ่มเยาวชนเกษตรกร	2	2.63
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	42	55.26
กลุ่มอื่น ๆ (ส.กองทุนหมู่บ้าน)	47	61.84
ตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	5	26.32
สมาชิก อบต.	3	15.79
กำนัน	1	5.26
ผู้ใหญ่บ้าน	2	10.53
คณะกรรมการหมู่บ้าน	10	52.63
อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน	2	10.53
กรรมการศูนย์ฯ	12	63.16

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 94)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วิทยุกระจายเสียง	70	76.09
โทรทัศน์	2	2.17
หนังสือพิมพ์	1	1.09
เอกสาร-วารสาร	72	78.26
หออกระจายข่าวในหมู่บ้าน	90	97.83
เพื่อนบ้านเกษตรกร	1	1.09
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	10	10.87

**การรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก**

การรับรู้ของเกษตรกร เป็นการวัดความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก 2 ด้าน คือการรับรู้และการไม่รับรู้ สำหรับการวัดการรับรู้ของเกษตรกรนั้น ผู้วิจัยได้สร้างข้อความที่ครอบคลุมการรับรู้ดังกล่าว โดยให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาและเลือกตอบว่าการดำเนินงานของศูนย์ ผู้ให้ข้อมูล “รับรู้หรือทราบ” หรือ “ไม่รับรู้หรือไม่ทราบ” พร้อมระบุเหตุผลสนับสนุนคำตอบ โดยกำหนดคะแนนของคำตอบ “รับรู้หรือทราบ” เท่ากับ 1 คะแนน “ไม่มีการรับรู้หรือไม่ทราบ” เท่ากับ 0 คะแนน

โดยสามารถแยกพิจารณาถึงรายละเอียดในการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก ในแต่ละด้านได้ดังนี้

การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก

ผลการวิจัยการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก ด้านคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ เมื่อพิจารณาจากข้อความเกี่ยวกับคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ทั้ง 5 ข้อความ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ 1 ข้อความ และไม่รับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ 4 ข้อความดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามี ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ และไม่รับรู้ว่ามี อาสาสมัครเกษตรกร 1-4 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ผู้แทนจาก อบต. 1 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ และผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพไม่เกิน 2 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ทั้งนี้เป็นเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้เกษตรกรยังไม่เข้าใจบทบาทและความสำคัญของคณะกรรมการศูนย์ฯ แสดงให้เห็นว่าโอกาสที่เกษตรกรจะรับรู้ถึงคณะทำงานเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ มีน้อย เนื่องจากเกษตรกรไม่เคยใช้ประโยชน์จากศูนย์ฯ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของศูนย์ฯ ดังนั้นการประชุมกลุ่มภายในหมู่บ้านควรแนะนำศูนย์ฯ และคณะทำงานในศูนย์ฯ ให้เกษตรกรได้รับรู้ด้วย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่รับรู้ในเรื่องของการปฏิบัติงานภายใน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก ด้านคณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน เช่น ผู้แทนจาก อบต. ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพ ผู้แทนหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ เนื่องจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น ค่าครองชีพที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ทำให้คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ ต้องไปประกอบอาชีพของตนเองเพื่อเลี้ยงครอบครัว มีผลทำให้มีเวลาในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับศูนย์ฯ น้อยลง และไม่ได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์โดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินการ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงตามวาระการทำงาน คณะผู้บริหารงาน อบต. ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่รับรู้ เนื่องจากได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์และเคยเข้าร่วมการประชุมกลุ่มภายในหมู่บ้าน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลบางรายมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ อีกทั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อให้สามารถบรรลุถึงจุดหมายดังกล่าว

ได้ บุคลากรขององค์กรต้องมีสมรรถนะ และมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง สอดคล้องกับมานะ อ่วมท้วม (2542) ที่กล่าวว่าองค์กรทั้งหลายในสังคม เป็นหน่วยแห่งสังคมที่มีความสำคัญ เพราะองค์กรเป็นแหล่งรวมทรัพยากรจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยีและอื่น ๆ สภาพปัจจุบันขององค์กรราชการประเทศไทย หลายหน่วยงานยังปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ การบริการยังไม่มีคุณภาพ และปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ ผลงานหรือผลผลิตไม่มีคุณภาพ ค่าใช้จ่ายสูง ต้นทุนสูง สภาพการทำงานระบบเข้าขุนมูลนาย มีการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น ซึ่งสภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในองค์กร การแก้ไขปรับปรุงสภาพการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในองค์กร ไม่มีวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาให้หมดไปได้ และแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานดังกล่าว คือ การสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก

(n = 94)

การดำเนินงานของคณะกรรมการ เพื่อบริหารงานศูนย์ฯ	รับรู้		ไม่รับรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน เป็น คณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ	71	75.53	23	24.47
2. อาสาสมัครเกษตรกร 1-4 คน เป็น คณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ	39	41.49	55	58.51
3. ผู้แทนจาก อบต. 1 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อ บริหารงานศูนย์ฯ	36	38.30	58	61.70
4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็น กรรมการและเลขานุการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ	36	38.50	58	61.70
5. สถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพไม่เกิน 2 คน เป็น คณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ	29	30.85	65	69.15

การรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลซีเหล็ก

ก. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการศูนย์ฯ จากข้อความด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทั้ง 7 ข้อความ พบว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ 2 ข้อความ และไม่รับรู้ 5 ข้อความดังนี้

ด้านผู้ให้ข้อมูลรับรู้พบว่า คณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์ฯ มีหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดการประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ ทุกเดือนเพื่อพิจารณากิจกรรมหรือโครงการวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการติดตามผลงาน และไม่รับรู้ว่ามีหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล มีหน้าที่ประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีหน้าที่บริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ถ้ามี) และมีหน้าที่ในการจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทั้งนี้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลควรร่วมกับชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่มอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสำนักงานเกษตรอำเภอ ได้ร่วมกันจัดเวทีชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาโดยครอบคลุมด้านกายภาพ เช่น สภาพดิน แหล่งน้ำ ป่าชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและอาชีพด้านการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง ด้านเศรษฐกิจชุมชน สังคมและอื่น ๆ ซึ่งได้ดำเนินการปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล โดยเนื้อหาสาระสำคัญของแผนพัฒนาการเกษตรที่ได้ทำการปรับปรุง ได้แก่ สภาพทั่วไปของตำบล ข้อมูลด้านชีวภาพ กายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ สภาพปัญหาของชุมชนและความต้องการของชุมชน โดยได้เสนอโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของเกษตรกร เช่น โครงการสร้างอาคารที่ทำการศูนย์บริการ โครงการปลูกพืชปลอดภัยจากสารพิษ โครงการปรับปรุงคุณภาพไม้ผล โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โครงการส่งเสริมการผลิตข้าว โครงการเลี้ยงสัตว์แบบอินทรีย์ โครงการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ ต่อบ้องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการพัฒนาจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยพิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตจากเกษตรกรที่ดำเนินการด้านการเกษตร จนประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติของเกษตรกร โดยมีวิทยากรเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของจุดสาธิตทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงว่า ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ได้เท่าที่ควร เพราะศูนย์ฯ ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยให้คำปรึกษา แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลจะสนใจและเข้าใจในกระบวนการคิดของศูนย์ฯ ในระดับหนึ่งก็ตาม ฉะนั้นศูนย์ฯ ควรพิจารณาบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯ เพื่อให้เกษตรกรรับรู้และสนับสนุนให้สามารถดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ ไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก

(n = 94)

กิจกรรมด้านบริหารจัดการศูนย์ฯ	รับรู้		ไม่รับรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่สนับสนุน อำนาจความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ	71	75.53	23	24.47
2. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่จัดการประชุม คณะกรรมการศูนย์ฯ ทุกเดือนเพื่อพิจารณา กิจกรรมหรือโครงการ การวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการติดตามผลงาน	48	51.06	46	48.94
3. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่วางแผน การปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานอื่น	44	46.81	50	53.19
4. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกับวางแผน พัฒนาการเกษตรประจำตำบล	39	41.49	55	58.51
5. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณ ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ	32	34.04	62	65.96
6. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่บริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ถ้ามี)	28	29.79	66	70.21
7. คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ในการจัดทำข้อตกลง ร่วมกับเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ	23	24.47	71	75.53

ข. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ต่อบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ จากข้อความ ทั้ง 12 ข้อความ พบว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้การจัดกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ 8 ข้อความ และไม่รับรู้ 4 ข้อความดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่า คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ในการจัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เท่ากับการรับรู้หน้าที่ในการตรวจสอบผู้ประสบภัย การสำรวจข้าว นาปี ข้าวนาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ มีหน้าที่ในการฝึกอบรม คุมงาน ฝึกงาน หรือการแก้ไข ปัญหาด้านการเกษตรของตำบล มีหน้าที่จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม คุมงาน และ แปลงสาธิต ตามความต้องการที่ค้นพบ มีหน้าที่คัดเลือก และพัฒนาจุดสาธิต และวิทยากร เกษตรกร มีหน้าที่ในการเตือนภัย ได้แก่ การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนให้เฝ้าระวังภัยธรรมชาติ มี หน้าที่แจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึงเหตุผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และเศรษฐกิจอื่น ๆ มีหน้าที่สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกันผลิต และ ร่วมกันจำหน่ายสินค้าชุมชน และไม่รู้ว่า มีหน้าที่ในการสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้ง กระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ต้องการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ในการสนับสนุนการจัด วิชากิจชุมชน มีหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สดุดท้ายสรุปผล จัดทำและบริการข้อมูลดังกล่าวแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีหน้าที่ ในการรับรองรายงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ดังนั้นควรจัดทำแผนการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมไป ถึงการสาธิต และการปฏิบัติจริงแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยนำผลการวิเคราะห์ชุมชนและความ ต้องการของเกษตรกรมาเป็นตัวตั้งในการจัดทำแผนรายปีต่อไป และต้องทำการติดตามผลในระดับ ไร่นาของเกษตรกร และประสานการจัดหาปัจจัยการผลิตในโครงการต่าง ๆ ทั้งของกรมส่งเสริม การเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนแก่เกษตรกร จะเห็นได้ว่า วิธีการทำงาน หรือ กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรลงสู่เกษตรกร โดยผ่านระบบศูนย์ถ่ายทอดฯ นั้นตัว เกษตรกรเองจะเกิดกระบวนการรับรู้และเรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่สำคัญ คือ จุด ถ่ายทอดและจุดสาธิต ทั้งหลายเหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนของเกษตรกรอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกร กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะปลูก การคัดเลือกพันธุ์พืช และสัตว์รวมทั้งเทคโนโลยีการทำไร่นาสวนผสมและฟาร์มปศุสัตว์เพิ่มเติม ซึ่งศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจะมีหน้าที่ในการประสานประโยชน์ระหว่างองค์กรภายในตำบล จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันมากขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควร

สนับสนุนให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากยิ่งขึ้น โดยจำเป็นต้องพิจารณาถึงกลยุทธ์ที่จะทำให้เกษตรกรค้นหาข้อมูลหรือเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ต่อการเกษตร โดยเน้นเรื่องข้อมูลทางด้านต้นทุนในการเลือกซื้อปัจจัยการผลิต ข้อมูลปัจจัยพื้นฐาน และข้อมูลการปรับปรุงบำรุงดินอื่น ๆ ที่ทันสมัย และสามารถเข้าไปค้นคว้าได้อย่างสะดวก ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศและการใช้อินเตอร์เน็ตในด้านข้อมูลปัจจัยการผลิต มาใช้มากยิ่งขึ้น ประกอบกับต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ และความถูกต้องมากยิ่งขึ้น จึงจะทำให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สามารถเป็นที่พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรได้ ทั้งนี้ยังเป็นการโน้มนำให้เกษตรกรเกิดแลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับพื้นที่เกษตรกรรอบ ๆ ตำบลอีกด้วย

จากผลการวิจัยแสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลที่รับรู้เกี่ยวกับคณะกรรมการด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อาจเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลเคยไปศึกษาดูงาน ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ รวมถึงผู้ให้ข้อมูลบางคนได้มีส่วนร่วมเข้าเป็นคณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับรู้ถึงองค์ประกอบของศูนย์ฯ ทั้งนี้ การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาความชำนาญให้เกิดความชำนาญ ดังนั้น คนที่เข้ารับการฝึกอบรมมากย่อมมีทักษะและความรู้เพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งสุรินทร์ ชนะทอง (2535: 15) กล่าวว่า การที่บุคคลมีประสบการณ์การฝึกอบรมสัมมนา ประชุมทางวิชาการและดูงานมากย่อมมีผลให้บุคคลนั้นมีการรับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ได้รับนั้นดีกว่า นอกจากนั้น เกษม จริณโต (2529: 22) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ผู้ที่ได้นำเอาความรู้และประสบการณ์จากการฝึกอบรมมาใช้ในชีวิตประจำวันนั้นจะสังเกตให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเรียนรู้และพฤติกรรม ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ไม่รับรู้เกี่ยวกับคณะกรรมการด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อาจเนื่องมาจากไม่ได้รับข่าวสาร ไม่เคยใช้บริหารศูนย์ฯ และไม่เคยเข้าร่วมงานกับศูนย์ฯ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าศูนย์ฯ ควรจะประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและเผยแพร่ข่าวสารแก่เกษตรกรให้มากกว่านี้ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้การจัดกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้หลัก

(n = 94)

หน้าที่การจัดกิจกรรมสนับสนุน	รับรู้		ไม่รับรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. จัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี	72	76.60	22	23.40
2. ตรวจสอบผู้ประสบภัย และข้อมูลการเกษตร	72	76.60	22	23.40
3. จัดการฝึกอบรม ฝึกงาน ฝึกงาน หรือการแก้ไขปัญหา ด้านการเกษตรของตำบล	71	75.53	23	24.47
4. จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้	71	75.53	23	24.47
5. คัดเลือก และพัฒนาจุดสาธิต และวิทยากรเกษตรกร	68	72.34	26	27.66
6. เตือนภัย ให้ชุมชนให้เฝ้าระวังภัยธรรมชาติ	67	71.28	27	28.72
7. แจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึงสาเหตุ ผลิตปกติ หรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และ เศรษฐกิจอื่น ๆ	67	71.28	27	28.72
8. สนับสนุนให้เกษตรกรร่วมกันผลิต และร่วมกัน จำหน่ายสินค้าชุมชน	65	69.15	29	30.85
9. สำรวจและรวบรวมข้อมูล	45	47.87	49	52.13
10. สนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน	36	38.30	58	61.70
11. ร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์และบริการข้อมูล พื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล	33	35.11	61	64.89
12. รับรองรายงานต่างๆ ของศูนย์ฯ	26	27.66	68	72.34

ค. ด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ตอบทบทวนและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ด้านการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ เมื่อพิจารณาจากข้อความเกี่ยวกับคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ด้านการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ ทั้ง 3 ข้อความ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ตอบทบทวนและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ ด้านการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ ทั้ง 3 ข้อความ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่า คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ฯ ให้ประชาชนได้รับทราบ มีหน้าที่เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ มีหน้าที่ในการสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต เครือข่ายผู้แปรรูป เครือข่ายด้านการตลาด หรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์ฯ จากสื่อต่างๆ ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง แต่ความตระหนักถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ นั้นยังไม่มากพอ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรเร่งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์ฯ มากขึ้น และให้เกษตรกรร่วมกับคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จัดทำและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลได้แก่ ข้อมูลชุดดิน สถิติน้ำฝน สถานะการตลาด สถานะการผลิตพืช ราคาสินค้าเกษตร วิชาการด้านการเกษตรแผนใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยี มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ในเว็บไซต์ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้วย (<http://nakhonsri.doae.go.th/saophao>)

จากผลการวิจัยแสดงว่า ศูนย์ฯ สามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ โดยการประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เห็นจากค่าการรับรู้ของศูนย์ฯ ด้านการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ มีการประสานงานที่ดี จึงสามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วม บุญธรรม เทศนา (2529 ในทนุ ชื่นฟูวุฒิ, 2539: 16) ได้ศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารและเรื่องราวต่างๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนมากจะรับรู้ และยอมรับวิทยาการแผนใหม่มากกว่าเกษตรกรที่ไม่รับรู้ข่าวสาร และเรื่องราวต่างๆ โดยช่องทางการสื่อความรู้ที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชนน้อย และในทำนองเดียวกันนี้ ทนุ ชื่นฟูวุฒิ (2529: 16) ก็ได้กล่าวไว้ว่า เกษตรกรที่มีความถี่ในการรับฟังข่าวสารทางวิทยุมากจะรับรู้ และยอมรับมากกว่าเกษตรกรที่มีความถี่ในการรับฟังวิทยุน้อยทำนองเดียวกัน บุญสม วราเอกศิริ (2539: 163) ได้กล่าวว่าแหล่งที่เขาได้รับข่าวสาร เช่นหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุโทรทัศน์ ... หากเขาไม่ได้รับข่าวสารเลยก็จะไม่เกิดการยอมรับเลย แสดงให้เห็นว่าการติดต่อกับสื่อสารมวลชน มีอิทธิพลต่อการรับรู้และยอมรับของเกษตรกร ทั้งนี้จากเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก ประกอบกับสื่อต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร สิ่งพิมพ์ ประกอบกับวิชาชีพเกษตรกรรมเป็นวิชาชีพที่ไม่เป็นความลับของบุคคล มีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต วิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ มากมาย อีกทั้งธุรกิจขายตรงเกี่ยวกับวัสดุการเกษตรเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรสามารถรับรู้ได้จากสื่อต่างๆ เหล่านี้ ไม่จำเป็นมากนักที่จะต้องมาเรียนรู้ ณ จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพียงที่เดียว และวิทยาการเกษตรก็มีการฝึกฝนประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวไม่มีเวลามากสำหรับเกษตรกรที่มาใช้บริการ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเล็ก

(n = 94)

ด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ฯ	รับรู้		ไม่รับรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีหน้าที่ในเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ฯให้ประชาชนได้รับทราบ	70	74.47	24	25.53
2. มีหน้าที่เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่น ๆ	69	73.40	25	26.60
3. สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตเครือข่ายผู้แปรรูป เครือข่ายด้านการตลาดหรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	53	56.38	41	43.62

การรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตรหรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้บทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ จากข้อความทั้ง 3 ข้อความ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตรหรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ เท่ากันทั้ง 3 ข้อความ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่า บทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี คือมีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล เป็นผู้นำการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ทั้งนี้ควรมีจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร กระจายอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร เป็นแนวทางให้แก่เกษตรกรข้างเคียง และผู้ที่สนใจนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่ออาชีพการเกษตรต่อไป พร้อมทั้งนี้วิทยากรเกษตรควรปฏิบัติงานตามบทบาทได้ประสบความสำเร็จ ได้รับความเชื่อถือ และเกิดการยอมรับ

จากผลการวิจัยแสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลสองในสามรับรู้บทบาทและหน้าที่ของวิทยากร เกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ เนื่องจากเคยได้รับการฝึกอบรมโดยวิทยากรเกษตรกรที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ตลอดจนเคยได้รับคำแนะนำนอกเหนือจากการเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งศูนย์เป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรในท้องถิ่นและเกษตรกรในการถ่ายทอดและขยายผลของเทคโนโลยีการเกษตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลที่มีการรับรู้ เนื่องมาจากเกษตรกรเคยไปร่วมประชุม อบรม สัมมนา เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ และเนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านการเกษตร เกษตรกรจึงได้รวมตัวกันเพื่อใช้บริการของศูนย์ฯ เพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขอคำแนะนำด้านการเกษตร ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ไม่รับรู้ เนื่องมาจากเกษตรกรไม่ได้รับข่าวสาร การบริการและประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ไม่เคยใช้บริการจากศูนย์ฯ และไม่เคยเข้าไปร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ และส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์ฯ และเป็นไปได้ว่าสาเหตุสำคัญเป็นเพราะการสาธิตเป็นวิธีการส่งเสริมรายบุคคลที่ให้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงด้วย Moulik (1994 ในทนุ ชื่นฟูวุฒิ, 2529: 15) ได้ศึกษาพบว่า ยิ่งเกษตรกรมีความรู้สึกใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากเท่าใด ก็จะรับรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ส่วนไพบูลย์ สุทธสุภา (2531 ในทนุ ชื่นฟูวุฒิ, 2529: 15) ก็ได้กล่าวเป็นการสนับสนุนว่า เกษตรกรที่มีความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากกว่าจะรับรู้ และยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่มากกว่าทำนองเดียวกัน สมภพ เพชรรัตน์ (2523: 90) ได้ศึกษาพบว่า ความถี่ของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้และการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรแตกต่างกันด้วย แต่อย่างไรก็ตามในทางตรงข้ามผลการศึกษาของ บุญสม วราเอกศิริ (2539: 164) ได้กล่าวว่าการเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หากไม่ค่อยได้ไปเยี่ยมเยียนหรือไปบ่อยๆ การยอมรับจะมีมากขึ้นไม่เหมือนกัน ซึ่งแสดงว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของเกษตรกร (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ของเกษตรกรต่อบทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยีของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้หลัก

(n = 94)

การรับรู้บทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตร	รับรู้		ไม่รับรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยากรเกษตรมีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล	61	64.89	33	35.11
2. วิทยากรเกษตรมีหน้าที่เป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร	61	64.89	33	35.11
3. วิทยากรเกษตรมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร	61	64.89	33	35.11

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์กลางสำหรับการประสานงานถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้ด้านการเกษตรสาขาต่าง ๆ ให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการอาชีพหลักหรืออาชีพรองทางการเกษตร การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นจำเป็นจะต้องเปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ร่วมกับภาครัฐ เพื่อก่อให้เกิดการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร อันเป็นเป้าหมายหลักของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร งานวิจัยเรื่อง “การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรต่อการรับรู้ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ โดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 94 ราย ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล

การศึกษารับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย ร้อยละ 74.47 และเพศหญิง ร้อยละ 25.53 มีอายุเฉลี่ย 50.15 ปี สูงสุด 64 ปี ต่ำสุด 30 ปี ($SD = 9.587$) เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 41.49) มีอายุระหว่าง 41–50 ปี รองลงมามีอายุระหว่าง 51–60 ปี (ร้อยละ 31.91) มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 13.83) รองลงมาร้อยละ 13.83 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดสมรสแล้ว และยังคงอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 88.30) มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีสถานภาพโสด และหม้าย ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 3–4 คน (ร้อยละ 61.70)

ผลการศึกษาลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

ระดับรายได้

ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตลอดทั้งปีเฉลี่ย 73,608.40 บาท มีรายได้สูงสุด 269,000 บาท/ปี และต่ำสุด 20,250 บาท/ปี ($SD = 54,482.52$ บาท/ปี) ผู้ให้ข้อมูลเกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31.91) มีรายได้ระหว่าง 40,001–60,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 28.72 มีรายได้ระหว่าง 60,001–80,000 บาท/ปี ร้อยละ 19.15 มีรายได้ 40,000 บาท/ปี และน้อยกว่า ร้อยละ 11.70 มีรายได้ มากกว่า 100,000 บาท/ปี และร้อยละ 8.51 มีรายได้ระหว่าง 80,001–100,000 บาท/ปี

แหล่งเงินทุนด้านการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.09) ใช้เงินออมในครอบครัวเป็นแหล่งเงินทุนด้านการเกษตร รองลงมาร้อยละ 50.00 กู้จากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 45.65 กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 8.70 กู้จากสหกรณ์การเกษตร

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 7.47 ไร่ มากที่สุด 100 ไร่ และน้อยที่สุด 1 ไร่ ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่งมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 4–6 ไร่ (ร้อยละ 46.81) รองลงมาร้อยละ 19.15 มีพื้นที่ทำการเกษตร 7–9 ไร่ ร้อยละ 17.02 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1 – 3 ไร่ และ 10 ไร่ขึ้นไป

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.84) เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 55.26 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 17.11 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 11.84 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 2.63 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์และสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

ตำแหน่งทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.16) มีตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รองลงมา ร้อยละ 52.63 มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 26.32 มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 15.79 มีตำแหน่งเป็นสมาชิก อบต. ร้อยละ 10.53 มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และร้อยละ 5.26 มีตำแหน่งกำนัน

การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างน้อยหนึ่งแห่ง ร้อยละ 97.83 ของผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 78.26 ได้รับข่าวสารจากเอกสาร-วารสาร ร้อยละ 76.09 ได้รับข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 10.87 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 2.17 ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ และร้อยละ 1.09 ได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้านเกษตรกรและหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาไปถึงจำนวนของแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนรับรู้ พบว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรจากแหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง

การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหลัก

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ในเรื่องของการรับรู้ด้านต่างๆ ดังนี้

การจัดกิจกรรมสนับสนุน ศูนย์ควรมีการเลือกหัวข้อการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตามกระแสสังคมโลกคือ การจัดฝึกอบรมควรเลือกหัวข้อการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่จะต้องศึกษาซึ่งจะต้องใกล้เคียงกับสภาพปัญหาและเหมาะสมกับสภาพการณ์ของภาคการเกษตรในปัจจุบันมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ จรรยาสุภาพ (2539: 36) ที่กล่าวว่า ความสนใจ (interest) และความต้องการ (needs) บุคคลย่อมรับรู้สิ่งใดได้ต้องเกิดจากความสนใจในสิ่งนั้นเสียก่อน โครงการฝึกอบรมต้องจัดอยู่บนพื้นฐานของความสนใจรวมถึงสนองความต้องการของบุคคลเป้าหมายนั้นได้หากมิใช่ความต้องการ ผู้เข้ารับการอบรมจะไม่สนใจในเนื้อหาการฝึกอบรมและจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จในการอบรมได้

ด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์ในระดับหนึ่งซึ่งอาจเป็นเพราะศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการเกษตรผ่านเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวและวิทยุ เป็นประตูเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับศูนย์ได้ง่าย รวดเร็วและประหยัดกว่าสื่อใด ซึ่งการประชาสัมพันธ์โดยสื่อต่างๆ มีผลทำให้เกษตรกรเกิดการตื่นตนที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมกับศูนย์ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540: 52) ที่กล่าวว่า การจัดรายการเกษตรผ่านทางสถานีวิทยุสามารถกระทำได้ทุกวัน ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน แต่ทั้งนี้ต้องเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม มิฉะนั้นจะไม่ได้ผลดีตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลเป้าหมายออกจากบ้านไปทำงานในไร่นาแล้วโอกาสที่จะรับฟังจึงมีน้อย

ทั้งนี้วิทยากรเกษตร ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดที่เคยเข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาดูงานแปลงสาธิต ฯลฯ มีความพึงพอใจต่อวิทยากร ซึ่งอาจเนื่องมาจากวิทยากรของศูนย์เป็นคนพูดเก่ง ใจดี สนุกสนานร่าเริง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยมกับเกษตรกรผู้เข้าฝึกอบรมทุกคน จึงทำให้เกษตรกรกล้าที่จะถามและแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวิทยากรเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์มาช่วยชี้แนะแนวทางและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒน์ สุจำนงค์ (2523: 2) ได้กล่าวว่า วิทยากรความเป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรม มีเจตคติที่ดีต่อผู้เข้ารับการอบรม เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้อื่นพอสมควร กล้าที่จะยอมรับความผิดพลาดของตนไม่ยกตนข่มท่าน หรือแสดงอำนาจ มีเทคนิคและวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการอบรมเกิดความสนใจและเข้าใจสิ่งที่เรียน และสามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงความคิด และสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ ได้ส่วนเกษตรกรผู้ให้

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้ให้เห็นว่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ด้านคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่รับรู้ในเรื่องของการปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ เช่น ไม่รับรู้ว่า ผู้แทนจาก อบต. ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพ ผู้แทนหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ แสดงให้เห็นว่า โอกาสที่เกษตรกรจะรับรู้ถึงคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ มีน้อย เนื่องจากเกษตรกรไม่เคยใช้ประโยชน์จากศูนย์ฯ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของศูนย์ฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ

ก. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงสถานที่ตั้งของศูนย์ฯ แต่ไม่รับรู้ ในเรื่องของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ฯ และองค์ประกอบของศูนย์ฯ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรไม่ได้รับรู้ว่า ภายในตำบลได้มีการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ อาจเนื่องจากที่ตั้งของศูนย์ฯ ไม่เป็นจุดศูนย์กลางของตำบล เกษตรกรหรือนุคคลรอบข้างไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์ฯ จึงไม่มีการรับรู้ นอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ มีไม่ทั่วถึง และพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลออกไปจากศูนย์ฯ นอกจากนี้จุดถ่ายทอดหรือจุดสาธิตส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบ้านหนองโค้ง หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งศูนย์ฯ โดยที่ไม่มีการกระจายไปยังหมู่บ้านอื่น

ข. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน

ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนพบว่า เกษตรกรรับรู้กิจกรรมเหล่านี้ในเรื่องการจัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกงาน แก้ไขปัญหาด้านการเกษตร คัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิตและวิทยากรเกษตรกร ในหน้าที่จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่น ทำแปลงสาธิต สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วมกันผลิต และจำหน่ายสินค้าชุมชน รวมถึงรายงานสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมถึงภัยธรรมชาติต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรที่เข้า

ร่วมฝึกอบรมเกิดแนวความคิดใหม่ในการปฏิบัติงานส่งเสริม การเกษตร โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรและชุมชน ได้แก่ การทำงานส่งเสริมแบบบูรณาการ การเสริมสร้างพลังและขีดความสามารถของชุมชนเพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการยุคใหม่ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาเกษตรกรและชุมชน เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนโดยจะต้องมาร่วมมือกันทำงานเพื่อให้องค์กรภาคประชาชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถที่จะบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือประชาชนในชุมชนได้ด้วยตัวของชุมชนเองอย่างยั่งยืน และได้นำเอาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์การปฏิบัติงานจริงของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการแผนงานโครงการตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จ นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน จนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ค. ด้านการประชาสัมพันธ์

ด้านการประชาสัมพันธ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ในเรื่องสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายผู้ผลิต แปรรูป การตลาด เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของศูนย์ให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม และจากเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก ประกอบกับสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร สิ่งพิมพ์ ประกอบกับวิชาชีพเกษตรกรรมเป็นวิชาชีพที่ไม่เป็นความลับของบุคคล มีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากมายอีกทั้งธุรกิจขายตรงเกี่ยวกับวัสดุการเกษตรเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรสามารถรับความรู้ได้จากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องมาเรียนรู้อันจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพียงที่เดียว

วิทยากรเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุดสาธิต บทบาทและหน้าที่ของวิทยากรเกษตรเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ

วิทยากรเกษตรนั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ในด้านหน้าที่เป็นผู้นำในด้านการเกษตร มีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล และมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ให้แก่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้จริง และได้ดำเนินการพัฒนาจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยพิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตจากเกษตรกรที่ดำเนินการด้านการเกษตร จนประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติของเกษตรกร โดยมีวิทยากรเกษตรซึ่งเป็นเจ้าของจุดสาธิตทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย (Recommendations from the Findings)

จากผลการวิจัยการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า จากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นมานั้น ก็เพื่อให้ศูนย์เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตรเกี่ยวกับการผลิตที่ทันสมัย เหมาะสมกับท้องถิ่น และความต้องการของตลาด แต่ถ้าเกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือกับศูนย์ก็จะเป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพการผลิตของตนเอง ดังนั้นเกษตรกรควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ให้มากขึ้น ทั้งในส่วนของการรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน ด้านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของศูนย์ เพราะงานส่งเสริมการเกษตรถึงแม้ว่าจะไม่ใช่งานใหม่ แต่เป็นบริการของรัฐที่ราษฎรไม่ค่อยเข้าใจ ทำให้ขาดความสนใจ จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ยิ่งกว่านั้นการช่วยเหลือแนะนำของเจ้าหน้าที่ไปอย่างไม่ทั่วถึง

เพราะสาเหตุหลายประการ ดังนั้นหากมีเกษตรกรที่เข้าใจและมีความสนใจในบริการของศูนย์ฯ แล้ว ควรสนองความสนใจด้วยการเอาใจใส่ให้ความร่วมมือ พัฒนา และยกย่องให้เป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางราชการ และถ้าหากเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง นับถือจากรายการในท้องถิ่นอยู่แล้ว ก็ย่อมสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง

2. ข้อมูลข่าวสารที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเผยแพร่ออกไปสู่ชุมชน จะเป็นแรงจูงใจที่ดีให้กับชุมชนรับทราบถึงกิจกรรมที่ศูนย์กำลังดำเนินการอยู่ ถ้าศูนย์มีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ ก็น่าจะทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เพิ่มขึ้น ดังนั้นศูนย์ควรให้ความสำคัญกับการกระจายข่าวสารไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมที่เพื่อมาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีนำมาเผยแพร่ให้กับเกษตรกร จะต้องให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคัดเลือก หรือควรเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะการนำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เข้ามาสาธิตหรืออบรม แต่ชุมชนไม่ยอมรับ ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใดกับชุมชนเลย นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ อาจเข้าใจในเทคโนโลยีได้ไม่ดีพอ ดังนั้นกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ศูนย์จะนำมาอบรม หรือส่งเสริมควรได้รับความเห็นชอบจากชุมชนโดยตรง ต้องยึดหลัก micro-planning from below หรือหลักการวางแผนในระดับท้องถิ่นซึ่งดำเนินการแบบ bottom-up approach โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงาน หรือหากจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการตามคำสั่งจากเบื้องบนหรือแบบ top-down approach การทำความเข้าใจต่อโครงการและวิธีการดำเนินงานกับเกษตรกร ก็จำเป็นจะต้องมีก่อนที่จะเริ่มโครงการ

4. เกษตรกรส่วนใหญ่อ้างว่ามีภาระหน้าที่มากจึงไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมกับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีได้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรขาดทักษะในการเข้าร่วมกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน หรืออาจรวมไปถึงตัววิทยากรไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน ดังนั้นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต้องทำให้เกษตรกรรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์และศูนย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เพราะถ้าสามารถสร้างความเข้าใจเช่นนั้นได้ การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ก็จะได้รับการยอมรับจากชุมชนยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยเน้นถึงความร่วมมือร่วมใจแบบอาสาสมัคร ของเกษตรกรที่มีอยู่ส่วนใหญ่ในชนบทเป็นการทำให้ทุกคนได้รับความรู้ด้วยการทำเอง ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญจากการกระทำของตนเองแล้วยังทำให้ทุกคนมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกับมีความรู้สึกรับผิดชอบในผลจากการกระทำนั้นอีกด้วย ถ้าได้ผลสำเร็จก็มีความภูมิใจ ถ้าผิดพลาดก็ทราบจุดอ่อนเพื่อการแก้ไข มิใช่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำให้ ในระยะแรก ๆ เจ้าหน้าที่อาจร่วมมือหรือช่วยเหลือก่อน และ

ให้เกษตรกรลงมือกระทำด้วยตนเองในภายหลัง ดังนั้นจึงต้องระลึกไว้เสมอว่า การส่งเสริมต้องทำให้เกษตรกรมีความพร้อมและสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ด้วยตนเอง และช่วยผู้อื่นได้ด้วย

5. เจ้าหน้าที่ของศูนย์ควรมีการประชาสัมพันธ์ศูนย์ให้มากขึ้น ทั้งในด้านของวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ หน้าที่ความรับผิดชอบและการดำเนินกิจกรรม โดยการออกไปชี้แจงให้เกษตรกรได้รับรู้ มีการจัดประชุมในระดับหมู่บ้านหรือตำบล การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ให้มากยิ่งขึ้น และให้เกษตรกรได้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมที่ศูนย์กำลังดำเนินอยู่ ถ้าศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ก็จะทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม มีความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เพิ่มขึ้น

6. ศูนย์ควรมีข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านข่าวสารการเกษตรจากท้องถิ่นอื่น ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ และภูมิปัญญาจากท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการเกษตร เพราะการเข้าถึงเกษตรกรนั้น เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างเกษตรกรกับนักวิชาการเกษตร หรือแหล่งความรู้ วิจัย ที่ดีกว่าและได้ผลกว่าเดิมมาดัดแปลงเป็นภาษาง่าย ๆ เป็นขั้นตอน แล้วนำไปเผยแพร่ให้เกษตรกร ในขณะที่เดียวกันก็จะนำเอาปัญหาที่เกษตรกรประสบมาประมวลหาทางแก้ไข หากเกินความสามารถของเจ้าหน้าที่ ก็จะนำเอาปัญหาอุปสรรคนั้นไปให้แหล่งวิชาการ หรือสถาบันการค้นคว้าวิจัย ซึ่งมีนักวิชาการแต่ละสาขาอยู่เพื่อทดลอง ค้นคว้า วิจัยหาทางแก้ไขปัญหานั้น เมื่อได้ผลแล้ว ก็จะนำมาดัดแปลงเป็นภาษาง่าย ๆ ที่เกษตรกรเข้าใจง่าย ๆ ไปเผยแพร่ให้เกษตรกรอีกทอดหนึ่ง

7. ผู้บริหารงานศูนย์ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่แน่นอน เพื่อความสะดวกในการติดต่องาน เมื่อเกษตรกรมีปัญหาสามารถปรึกษาได้ทันที โดยการใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความรู้กว้าง ๆ หรือรู้ทั่ว ๆ ไป จะให้ผลในการส่งเสริมผู้การใช้ทีมงานของผู้ชำนาญการเฉพาะอย่างไม่ได้ ในทีมงานหนึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่จบสาขาเฉพาะอย่างมารวมกันหลาย ๆ สาขา เช่น โรคพืช กีฏวิทยา พืชสวน พืชไร่ ปฐพีวิทยา หรือสาขาอื่น ๆ แต่เจ้าหน้าที่เหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการอบรมหรือเรียนรู้เรื่องการนำการเปลี่ยนแปลง และหลักการส่งเสริมการเกษตรมาอย่างดีแล้ว

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendation of Further Study)

เพื่อเป็นการศึกษาเรื่องการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ลึก ให้ครอบคลุมถึงการรับรู้ในการบริหารงาน ศูนย์ฯ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพียงตำบลเดียว หากต้องการทราบถึงการรับรู้ของเกษตรกรในภาพรวม ควรเพิ่มจำนวนศูนย์ที่ต้องการศึกษาให้มากขึ้น เช่น ศึกษาทุกศูนย์ในระดับจังหวัด ภาค และภาพรวมระดับประเทศ
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในเรื่องบทบาทหน้าที่การรับผิดชอบ การเอื้อประโยชน์ในด้านความรู้ และวิธีการถ่ายทอดสู่ชุมชน
3. ศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อจะได้นำผลที่ได้ไปปรับปรุงเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรกับตำบล อำเภอ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลถึงความก้าวหน้าของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรจากอดีตถึงปัจจุบันทั้งในส่วนของผลสัมฤทธิ์ กิจกรรมที่ถ่ายทอด และแนวทางที่ควรปฏิบัติในอนาคต

บรรณานุกรม
(BIBLIOGRAPHY)

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2527. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2539. หลักการและวิธีวิจัยทางการส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสาร คำแนะนำ กองเกษตรสัมพันธ์.
- _____. 2542. แนวทางการดำเนินงานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
ศูนย์นำร่อง. ศูนย์ปฏิบัติการส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร.
กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสาร คำแนะนำ กองเกษตรสัมพันธ์.
- กรรณิการ์ ภูประเสริฐ. 2527. จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์
ภาควิชาจิตวิทยา.
- กิตติพล สุวรรณ. 2535. ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อแหล่งและประเภท
ข่าวสารในการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลือง เขตอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- กังสดาล เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2531. “การพัฒนาเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย”.
เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่องบทบาทของภาครัฐบาลและเอกชนในการส่งเสริม
การเกษตรเพื่อพัฒนาชนบท. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรคณะ
เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกษม จริณโศ. 2529. วิทยาการทางการส่งเสริมและปัญหาชนบท. เอกสารการฝึกอบรมศูนย์
ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน.
- เกษียร เตชะพระ. 2540. “เงื่อนไขโอกาสการกลับเป็นชาวนาไทย”. มติชน 18 ธันวาคม 2540: 19.
- จำเนียร ช่วงโชติ. 2529. จิตวิทยาการเรียนรู้และการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- จุมพล หนีพาดิษ. 2532. “องค์การและการจัดการ”. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการจัดการ
หน่วยที่ 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. น. 42-48.
- เจริญ สุขนันทพงศ์. 2539. “การพัฒนาการเกษตรในภาวะที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาค
เกษตร”. วารสารส่งเสริมการเกษตร. 99 (เมษายน): 9-12.
- ถวิล ธาราโกชน. 2532. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

- ธีระบุทธิ์ ศीलสังวรณ. 2548. แผนพัฒนาการเกษตรตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: เกษตรอำเภอแม่แตง. (เอกสารอัดสำเนา).
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2541. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทรงพล ศรีนาคา. 2539. ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมตามการรับรู้ของสมาชิกทหาร
กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ: กรณีศึกษาในจังหวัดลำปาง. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, สถาบันการเกษตรแม่โจ้.
- ทวีศักดิ์ เสสเวช. 2530. การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทย. กรุงเทพมหานคร:
วิทยาป้องกันราชอาณาจักร.
- ทนุ ชื้อฟูฉ. 2529. การเตรียมการรายงานประเมินผลโครงการ. เอกสารประกอบการรายงานใน
วิชา สย. 607 การประเมินผลโครงการพัฒนาการผลิตถั่วเหลืองโดยการรวมกลุ่ม.
เชียงใหม่: บัณฑิตศึกษาสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ทำนอง สิงคาลวณิช. ม.ป.ป. “การพัฒนาชนบท”. การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนาชนบท
หน่วยที่ 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. น. 438-473.
- ณัฐกานต์ ขอดเมือง. 2547. ประสิทธิภาพการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของศูนย์
ฝึกอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ถาวรพัฒนา จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณัฐกานต์ วิงวอน. 2547. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้านคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2528. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะศึกษาศาสตร์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์.
- นที ขลิบทอง. 2531. การสร้างผู้นำท้องถิ่นในงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร:
สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิคม ไชยวุฒิ. 2547. การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. เชียงใหม่: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง กรมส่งเสริม
การเกษตร.
- บุญเดิม พันรอบ. 2528. จิตวิทยาทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- บุญธรรม คำพอ. 2520. ความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับและไม่ยอมรับวิทยาการเกษตรแผน
ใหม่. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2540. ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญธรรม เทศนา. 2529. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักการเรียนรู้และการสอน. เชียงใหม่: คณะธุรกิจการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญสม วราเอกศิริ. 2539. การส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร.
- ประเสริฐ จรรยาสุภาพ. 2539. การศึกษาอบรมและส่งเสริมสหกรณ์. เอกสารประกอบการสอน. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ปัญญา หิรัญรัมย์. 2529. ความรู้พื้นฐานการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทักษะคติ; การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: พีระพัฒนา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พงษ์พันธ์ นันทขว้าง. 2542. การดำเนินศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. เอกสารประกอบการชี้แจงแนวทางการดำเนินศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่ สำนักเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักเกษตรจังหวัดเชียงใหม่.
- พรทิพย์ อุดมศิลป์. 2526. “ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร”. เอกสารการสอนชุดวิชาการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรและการสร้างผู้นำการเกษตร หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. น. 71-73.
- พัฒน์ สุจันงค์. 2523. หลักการฝึกอบรมแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์.
- พิชิต ปิยะโชติ. 2543. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการป้องกันไฟฟ้าของนักเรียนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากสไลด์มัลติมีเดีย. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พิเชษฐ์ อินทรภูมิ. 2533. ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมตามการรับรู้ของสมาชิกสหกรณ์จังหวัดสกลนคร. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ไพบุลย์ สุทธสุภา. 2531. แนวความคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะเกษตรศาสตร์ ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2526. ชนบทไทย การผันแปรในอนาคตภายหลังการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ที เอ ลีฟวิ่ง.

- ภัทรา มาน้อย. 2544. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอในเมือง จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานะ อ่วมท้วม. 2542. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการประสานงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธร ในเขตพื้นที่ทางหลวงหมายเลข 34 (บางนา-บางปะกง). กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษกร ไกยวรรณ. 2545. พื้นฐานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- รัชนิกร เสริมฐิฐ. 2528. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- รวรงค์ กาญจนวงศ์. 2543. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตรของผู้นำหมู่บ้านชายแดนเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิจิตร วิมาลย์. 2544. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลแม่่นาตัง อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิจิตร อาวะกุล. 2527. หลักการส่งเสริมเกษตร. กรุงเทพมหานคร: OS Printing House.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2528. การสื่อสารการเกษตร. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้.
- ไวรัช เจียมบรรจง. 2522. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิง ปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์.
- สถาบันวิจัยทางสังคม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2524. การนำระบบการปลูกพืชตลอดปีไปสู่เกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สนธยา พลศรี. 2533. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2550. “การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://wbc.msu.ac.th/wbc/edu/0504304/lesson7.htm> (25 กรกฎาคม 2550).
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- สมภพ เพชรรัตน์. 2523. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรในเขตโครงการปฏิบัติการพัฒนาสังคม อำเภอเมืองลำปาง. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมภพ มานะรังสรรค์. 2538. การจัดการองค์กรของรัฐเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาคเกษตร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมัย จิตหมวด. 2524. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะ
ศึกษาศาสตร์ ภาควิชาจิตวิทยา.
- สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง. 2548. แผนพัฒนาการเกษตรตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. 2550. “ลักษณะด้านเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2544”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://72.14.235.104/search?q=cache:bQbojIwgjEkJ:
webhost.mots.go.th/kpr/asd/](http://72.14.235.104/search?q=cache:bQbojIwgjEkJ:webhost.mots.go.th/kpr/asd/(11%20กันยายน%2050).) (11 กันยายน 50).
- สุชา จันทรเฒ. 2522. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุมาลี อารยางกูร. 2528. ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการทำนาหว่านน้ำตามแผนใหม่ของเกษตรกร
ตำบลคำสร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรพล จันทราปัดย์. 2523. หลักและวิธีการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพ. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริม
พัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรางค์ จันทรเฒ. 2529. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- สุรินทร์ ชนะทอง. 2535. การแสดงออกในบทบาทการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร
อำเภอตามการรับรู้ของเกษตรกรตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- โสภา ชูพิกุลชัย. 2521. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน. 2550. “กองทุนหมู่บ้าน: ชัวร์หรือมั่วแน่” [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา [http://www.rakbankerd.com/01_jam/village_fund/news_detail.html?topic
id=49&news_id=181](http://www.rakbankerd.com/01_jam/village_fund/news_detail.html?topic_id=49&news_id=181) (25 กรกฎาคม 2550).
- อนเนก กริแสง. 2519. จิตวิทยาทั่วไป. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะ
ศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา.
- อบรม สันติบาล. 2521. รวมทฤษฎีจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเคเอ็นเอสโตร.
- อรรถชาติ โคมสว่าง. 2547. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการพัฒนาเกษตรยั่งยืนบ้านสวน
เขื่อน จังหวัดแพร่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อุดมศักดิ์ คำมูล. 2537. ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรกรมหลักสูตรระยะสั้นของ
เกษตรกรในจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- Baird; Jr. John E.. 1977. **The Dynamics of Organizational Communication**. New York: Harper & Publishers, Inc.
- Battad, F.A. 1973. **Factors associated with the adoption of Rice Technology in Cotaboto**. Unpublished Ph. D. Dissertation, UPLB, College, Laguna.
- Berlo, D.K.. 1960. **The Process of Communication: Introduction to Theory and Practice**. San Francisco: Rinehart Press.
- Cronbach, L.J.. 1951. **Coefficient alpha and the internal structure of tests**. New York: Wiley.
- Daris, Kieth. 1935. **Human Behavior at Work-Human Relations and Organizational Behavior**. New York: McGraw-Hill book Company.
- England, J. 1979. The impact of rural environment on Values. *Journal of Rural Sociology*. 44 (1): 131.
- Haner, William V. 1967 *Communication and Organizational Behavior*. Homewood, III.: Richard D. Irwin, Inc.
- Hanneman, Gerhard J.. 1975 "The Study of Human communication" **Communication and Behavior**. Reading, Mass: Addison Wesley Publishing Co.
- Howard Lentzer, Amal Moulik. 1994. **A systematic method for using structural and numeric databases to choose compound of potentially high nonlinear optical susceptibility**. *Journal of Chemical Information and Computer Sciences* 34(1): 162-166.
- Jum C. Nunnally. 1975. **Introductory Statistics for Psychology and Education (Psychology) (Hardcover)**. English: McGraw-Hill Education.
- Kerlinger, F. 1986. **Foundations of Behavioral Research**. New York: Holt-Rinehart and Winston.
- Pascual, N.G. 1969. **The adoption of some recommended corn practices among farmers in Leyte**. Unpublished Master's Thesis, CLSU.
- Peng-Ont, Jiraporn. 1985. **Correlates of Perceptions and Attitudes of Farmers toward Community Leadership Training Program in Chiangmai, Thailand**, Munoz, Nueva Feija, Pillippines: Master thesis, central Luzon State University.
- Rogers, E. M.. 1983. **Diffusion of Innovations**. Third Edition. New York: Free Press.
- Yamane Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์

() () ()

แบบสัมภาษณ์ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ

ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ประจำตำบลจี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นาย/นาง/นางสาว นามสกุล

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ต.จี้เหล็ก อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

ชื่อผู้สัมภาษณ์ วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรวิธีการ โปรดทำเครื่องหมาย (/) หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ก. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ไม่ได้เรียนหนังสือ () เรียน โปรดระบุ

4. สถานภาพ

() โสด () สมรส

() หม้าย () หย่าร้าง

() อื่น ๆ ระบุ

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว ณ ปัจจุบันรวมทั้งตัวท่าน คน

ข. ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

6. รายได้ทั้งหมดของครอบครัวโดยประมาณ

6.1 รายได้ในภาคเกษตร ได้แก่

- () ทำนา เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () ทำสวน เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () ทำไร่ เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () เลี้ยงสัตว์ เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () ประมง เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี

รวมรายได้ทั้งหมดเป็นเงินจำนวน บาท/ปี

6.2 รายได้นอกภาคเกษตร ได้แก่

- () รับจ้าง เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () ค้าขาย เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () หัตถกรรม เป็นจำนวนเงิน บาท/ปี
 () อื่นๆ ระบุ บาท/ปี

รวมรายได้ทั้งหมดเป็นเงินจำนวน บาท/ปี

7. แหล่งเงินลงทุนด้านการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เงินออมในครอบครัว
 () จากญาติพี่น้อง
 () กู้ ธ.ก.ส.
 () กู้สหกรณ์การเกษตร
 () กู้จากกลุ่มเกษตรกร
 () กู้จากนายทุนในท้องถิ่น
 () กู้ธนาคารอื่นๆ ระบุ
 () อื่นๆ ระบุ

8. พื้นที่ถือครองที่ทำกรเกษตร

- () ของตนเอง จำนวน ไร่
 () เช่าผู้อื่น จำนวน ไร่
 () เข้าไปทำประโยชน์โดยไม่ต้องเช่า จำนวน ไร่
 รวมพื้นที่ทั้งหมดจำนวน ไร่

9. การเป็นสมาชิกกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ไม่ได้เป็นสมาชิกสถาบันใด	☐ กลุ่มเกษตรกร
☐ กลุ่มแม่บ้านเกษตร	☐ กลุ่มเยาวชนเกษตร
☐ กลุ่มสหกรณ์	☐ กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.
☐ กลุ่มออมทรัพย์	☐ อื่นๆ ระบุ

10. ตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ไม่มีตำแหน่ง (ราษฎรธรรมดา)	☐ ผู้ใหญ่บ้าน
☐ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน
☐ สมาชิก อบต.	☐ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน
☐ กำนัน	☐ อื่น ๆ (ระบุ)

11. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจากแหล่งใดบ้าง

☐ ไม่เคยได้รับ	
☐ เคยได้รับ (ระบุแหล่งที่ได้รับมากกว่า 1 แหล่ง)	
☐ วิทยุกระจายเสียง	☐ โทรทัศน์
☐ หนังสือพิมพ์	☐ เอกสาร - วารสาร
☐ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	☐ เพื่อนบ้านเกษตรกร
☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	☐ พนักงานเสนอขาย (salesman)
☐ อื่นๆ ระบุ	

ตอนที่ 2 การรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการ ให้เขียนเครื่องหมาย (/) ลงในช่องแสดงความเห็นการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลระบุการรับรู้ 2 ระดับคือ

“รับรู้” หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้และเข้าใจการดำเนินงานของศูนย์ คะแนนเท่ากับ “2”

“ไม่รับรู้” หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลไม่รับรู้และไม่เข้าใจการดำเนินงานของศูนย์ คะแนนเท่ากับ “1”

การรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินงานที่รับรู้ได้		
	รับรู้	ไม่รับรู้	หมายเหตุ
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ จำนวนไม่เกิน 15 คน โดยแบ่งเป็น :-			
1. ผู้แทนจาก อบต. 1 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ			
2. ผู้แทนจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพไม่เกิน 2 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ			
3. ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ			
4. อาสาสมัครเกษตรกร 1 – 4 คน เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ			
5. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการเพื่อบริหารงานศูนย์ฯ			

การรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินกิจกรรมที่รับรู้ได้		
	รับรู้	ไม่รับรู้	หมายเหตุ
บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ บริหารงานศูนย์ฯ :-			
ก. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ			
6. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนว ทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ			
7. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ จัดการประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ ทุก เดือนเพื่อพิจารณากิจกรรมหรือโครงการ การวางแผนงาน การปฏิบัติงาน และการ ติดตามผลงาน			
8. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร ประจำตำบล			
9. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ร่วมกับ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
10. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ ประสานงานเพื่อจัดหางบประมาณ ในการ ดำเนินงานของศูนย์ฯ			
11. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ บริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ถ้ามี)			
12. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ สนับสนุน อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ			

การรับรู้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบลหลัก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินกิจกรรมที่รับรู้ได้		
	รับรู้	ไม่รับรู้	หมายเหตุ
ข. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน			
13. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การสำรวจและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้ง กระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
14. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานด้านการเกษตรของตำบล สูดทำ สรุปผล จัดทำ และบริการข้อมูลดังกล่าว แก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
15. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การจัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี			
16. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การฝึกอบรม ฝึกงาน ฝึกงาน หรือการ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของตำบล			
17. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ คัดเลือก และพัฒนาจุดสาธิต และวิทยากร เกษตรกร			
18. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่จัด กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่นการฝึกอบรม ฝึกงาน และทำแปลงสาธิต ตามความ ต้องการที่ค้นพบ			
19. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การสนับสนุนการจัดทำวิสาหกิจชุมชน			
20. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ สนับสนุนให้เกษตรกรแต่ละกลุ่มอาชีพร่วม กันผลิต และร่วมกันจำหน่ายสินค้าชุมชน			

การรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินงานกิจกรรมที่รับรู้ได้		
	รับรู้	ไม่รับรู้	หมายเหตุ
21. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การเตือนภัย ได้แก่การแจ้งข่าวเตือนภัย ให้แก่ชุมชนให้เฝ้าระวังภัยธรรมชาติ			
22. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ แจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบถึง เหตุผิดปกติหรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และเศรษฐกิจอื่นๆ			
23. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การรับรองรายงานต่างๆ ของศูนย์ฯ			
24. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การตรวจสอบผู้ประสบภัย การสำรวจข้าว นาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ			
ค. ด้านการประชาสัมพันธ์			
25. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การสนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่าย ผู้ผลิตเครือข่ายผู้แปรรูป เครือข่ายด้าน การตลาด หรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง			
26. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ใน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมของ ศูนย์ฯ ให้ประชาชนได้รับทราบ			
27. คณะกรรมการบริหารงานศูนย์ฯ มีหน้าที่ เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยผ่านทางหอกระจายข่าว นิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมอื่นๆ			

การรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบลชี้หลัก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินงานที่รับรู้ได้		
	รับรู้	ไม่รับรู้	หมายเหตุ
วิทยาการเกษตร หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของจุด สาธิตถ่ายทอดเทคโนโลยี			
บทบาทและหน้าที่ของวิทยาการเกษตรเพื่อ บริหารงานศูนย์ฯ :-			
28. วิทยาการเกษตรมีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้าน การประกอบอาชีพการเกษตรในตำบล			
29. วิทยาการเกษตรมีหน้าที่เป็นผู้นำในการ ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร			
30. วิทยาการเกษตรมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงาน ต่างๆ ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร			

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สุพิชฌาย์ อรัมย์จังกุล
เกิดเมื่อ	2 กันยายน 2521
การศึกษา	พ.ศ. 2532 โรงเรียนสันมหาพนวิทยา
	พ.ศ. 2535 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ เชียงใหม่
	พ.ศ. 2537 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ สาขาศิลปประยุกต์และการศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2539 โรงเรียนพณิชยการเชียงใหม่ สาขาการบัญชี
	พ.ศ. 2543 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2542 เลขานุการผู้จัดการ บริษัทนานาฟลอร่า จำกัด
การทำงาน	พ.ศ. 2547 เจ้าของกิจการร้านเฟอร์นิเจอร์ (สุนันท์พาณิชย์)